

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Participativní rozpočet jako nástroj rozvoje města
Rakovník**

Tereza NEZBEDOVÁ

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tereza Nezbedová

Podnikání a administrativa

Název práce

Participativní rozpočet jako nástroj rozvoje města Rakovník

Název anglicky

Participatory budget as a tool for the development of Rakovník

Cíle práce

Bakalářská práce se zaměří na úlohu participativního rozpočtu v rozvoji města Rakovník. Cílem práce je ukázat možnosti a limity participativního rozpočtu, zhodnotit dosavadní zkušenosti s tímto nástrojem místního rozvoje a zasadit participativní rozpočet do celkového kontextu občanské participace na lokální úrovni. Parametry participativního rozpočtu města Rakovník budou porovnány s městy Dobříš, Litoměřice a Slaný.

Metodika

Práce bude mít charakter případové studie a založena bude na studiu dokumentů a na rozhovorech s regionálními aktéry. Dále budou použity další standartní metodologické postupy, především komparace.

Doporučený rozsah práce

30-40 stran

Klíčová slova

Rakovník, participativní rozpočet, občanská participace, rozvoj obce, investice, obecní samospráva

Doporučené zdroje informací

- ALLEGRETTI, G. – HERZBERG, C. Participatory Budgets in Europe: Between efficiency and growing local democracy. Amsterdam: Transnational Institute and the Centre for Democratic Policy – Making, 2004.
- BRABEC, D. Participatory Budgeting in the Czech Republic between 2014 and 2018. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia*, 26(2), 2019, s. 91-101. DOI: 10.17951/k.2019.26.2.91-101.
- ČERMÁK, D. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě : význam, praxe, příslib*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2011. ISBN 978-80-7419-067-4.
- ČERNÝ, V. Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR. Praha: Agora CE, o.p.s., 2016. ISBN 978-80-906397-2-0.
- ČMEJREK, J. – BUBENÍČEK, V. – ČOPÍK, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru: specifika politického života v obcích ČR. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3061-5.
- NEJDL, P. – ČERMÁK, D. *Participace a partnerství v místní veřejné správě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-130-9.
- PROVAZNIKOVÁ, R. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5608-0.
- SEDMIHRADSKÁ, L. *Rozpočtový proces obcí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-967-0.
- SINTOMER, Y. – HERZBERG, C. – ROCKE, A. Participatory budgeting in Europe: Potentials and challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(1), 2008, s. 164-178. DOI: 10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x.
-

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 7. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 27. 02. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Participativní rozpočet jako nástroj rozvoje města Rakovník" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Janu Čopíkovi, Ph.D. za cenné rady, konzultace a připomínky. Velice mi pomohl při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala Mgr. Janu Mudrovi z města Rakovník za jeho ochotu a čas, který mi věnoval při poskytování potřebných informací

Participativní rozpočet jako nástroj rozvoje města Rakovník

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou participativního rozpočtu jako nástroje rozvoje města Rakovník. Teoretická část práce představuje historii participativního rozpočtu, jeho typy, fáze a aktéry, kteří se tohoto typu veřejné participace účastní. V neposlední řadě jsou v práci vyzdviženy výhody a následně také limity participativního rozpočtu. Dále poskytuje základní informace o občanské participaci na lokální úrovni.

Praktická část práce se zaměřuje na komparaci hlavních aspektů participativního rozpočtu města Rakovník s městy Dobříš, Litoměřice a Slaný. Především srovnává počet hlasujících, počet přihlášených projektů, charakter projektů, výši alokované částky a v neposlední řadě porovnává výši rozpočtu měst s částkou, která jde na investice v porovnání s výši alokované částky, kterou města vytyčila na participativní rozpočet.

Klíčová slova: Rakovník, rozvoj obce, investice, participativní rozpočet, občanská participace, obecní samospráva

Participatory budget as a tool for the development of Rakovník

Abstract

The bachelor thesis deals with the issue of participatory budgeting as a tool for developing the city of Rakovník. The theoretical part of the thesis presents the history of participatory budgeting, its types, phases, and actors involved in this type of public participation. Lastly, the thesis highlights the advantages and limits of participatory budgeting. It also provides background information on civic involvement at the local level.

The practical part of the thesis focuses on the comparison of the main aspects of the participatory budget of the city of Rakovník with the towns of Dobříš, Litoměřice and Slaný. First of all, it compares the number of electors, the number of projects submitted, the purpose of the projects, the amount of money allocated and, last but not least, it compares the rate of the cities' budgets with the amount that goes to investments compared to the amount of money allocated by the towns for the participatory budget.

Keywords: Rakovník, urban development, investment, participatory budgeting, citizen participation, local government

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Cíl práce a metodika	10
2.1 Cíl práce	10
2.2 Metodika	10
3 Teoretická východiska	12
3.1 Participativní rozpočet	12
3.1.1 Historie participativního rozpočtu	13
3.1.2 Typy participativního rozpočtu.....	15
3.1.3 Fáze participativního rozpočtu.....	16
3.1.4 Aktéři participativního rozpočtu.....	18
3.1.5 Výhody a limity participativního rozpočtu.....	19
3.2 Občanská participace na lokální úrovni	20
Vlastní práce.....	22
3.3 Historie města Rakovník	22
3.4 Dosavadní zkušenosti s participativním rozpočtováním v Rakovníku	22
3.4.1 Rozhodněte sami 2020.....	23
3.4.2 Rozhodněte sami 2021	23
3.4.3 Rozhodněte sami 2022.....	24
3.5 Proces participativního rozpočtu v Rakovníku	25
3.5.1 1. fáze – sběr návrhů	25
3.5.2 2. fáze – kontrola návrhů	26
3.5.3 3. fáze – veřejné projednání.....	26
3.5.4 4. fáze – hlasování	26
3.5.5 5. fáze – realizace projektu	27
3.6 Porovnání Rozhodněte sami.....	27
3.7 Litoměřice	28
3.7.1 Tvoříme Litoměřice 2016-2018.....	29
3.7.2 Tvoříme Litoměřice 2019	29
3.7.3 Tvoříme Litoměřice 2020	29
3.7.4 Tvoříme Litoměřice 2021	30
3.8 Pravidla pro Tvoříme Litoměřice 2021	30
3.8.1 Podávání návrhů a požadavky návrhů	30
3.8.2 Setkání s veřejností	31
3.8.3 Hlasování	31
3.9 Dobříš.....	31
3.9.1 Tvoříme Dobříš 2019.....	32

3.9.2	Tvoříme Dobříš 2020	32
3.9.3	Tvoříme Dobříš 2021	33
3.9.4	Tvoříme Dobříš 2022	33
3.10	Pravidla pro Tvoříme Dobříš 2022	34
3.10.1	Podávání návrhů	34
3.10.2	Požadavky projektu	34
3.10.3	Setkání s veřejností	34
3.10.4	Hlasování	35
3.11	Slaný	35
3.11.1	Milion pro občany 2017	36
3.11.2	Milion pro občany 2018	36
3.11.3	Milion pro občany 2019	37
3.11.4	Milion pro občany 2020	37
3.11.5	Milion pro občany 2022	37
3.12	Pravidla Milion pro občany 2022	38
3.12.1	Podávání návrhů	38
3.12.2	Požadavky návrhů	38
3.12.3	Setkání s veřejností	39
3.12.4	Hlasování	39
3.13	Komparace Rakovník-Dobříš-Litoměřice-Slaný	39
3.13.1	První ročník projektů	40
3.13.2	Alokovaná částka	40
3.13.3	Počet hlasujících	41
3.13.4	Přihlášené a vítězné projekty	43
3.13.5	Charakter vítězných projektů	45
3.13.6	Rozpočet a investiční výdaje	46
4	Zhodnocení a závěr	50
	Seznam použitých zdrojů	52
4.1	Literatura	52
4.2	Internetové zdroje	53
5	Bibliografie.....	Chyba! Záložka není definována.
6	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	55
6.1	Seznam obrázků	55
6.2	Seznam tabulek	55
6.3	Seznam použitých zkratk	55
	Přílohy	56

1 Úvod

Participativní rozpočet (dále také jako PR), nástroj, který je využíván jako prostředek přímé demokracie a poskytuje možnost občanům aktivně se podílet na fungování lokálních politik. Místní samospráva vymezí na PR výšku alokované částky, která odpovídá jejím finančním možnostem a o té následně občané prostřednictvím svých návrhů a hlasování rozhodují. Mohou si tak sami zvelebovat svá okolí a podílet se na místním rozvoji.

Svou oblibu si získal již v počátku svého působení a to koncem 80. let 20. století, kdy jej poprvé využili v Brazílii. Věřili v to, že pomocí něj mohou odstraňovat chudobu a propastné rozdíly mezi obyvateli Brazílie. V zahraničí se stává čím dál tím populárnější a svou oblibu nalézá i v České republice, kde byl poprvé využit v roce 2014. Jako první jej zařadila Praha 7 a od té doby se rozšiřuje do dalších měst. V současné době jej využívá nad 87 obcí a vyzkoušelo jej okolo 124 obcí v ČR. Mezi jeho hlavní výhody patří transparentnost a otevřenost veřejného rozpočtu dané obce. Také občané pak mají větší zájem na fungování a rozvoji obce a následně také na politickém životě v místě jejich bydliště.

Teoretická část bakalářské práce bude zaměřena na základní informace o participativním rozpočtu. Zejména pak na jeho historii, typy, jednotlivé fáze, hlavní aktéry a také výhody a limity. Dalším zaměřením bude občanská participace na lokální úrovni, kde na samém vrcholu participačního žebříku stojí právě participace.

Rakovník je město, které začalo s participativním rozpočtem poměrně nedávno, a to v roce 2022. Podle slov Mgr. Jana Mudry, který ve městě zastává roli člena zastupitelstva, předsedy kontrolního výboru a je protagonistou PR v Rakovníku, se z velké části inspirovalo ve městě Slaný. Z toho důvodu bylo do porovnání zařazeno právě město Slaný a následně města Dobříš a Litoměřice, která jsou od Rakovníka vzdálená v průměru okolo 55 kilometrů a počet obyvatel mají poměrně srovnatelný. Právě porovnáváním jednotlivých aspektů participativního rozpočtu v již zmiňovaných městech se zabývá praktická část této bakalářské práce. Dále se zaměřuje na dosavadní zkušenosti s tímto druhem participace v jednotlivých městech od jejich počátku do roku 2022.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Tématem bakalářské práce je problematika vztahující se k úloze participativního rozpočtu v rozvoji města Rakovník. Výzkum je vztažen zejména na město Rakovník ležící ve Středočeském kraji. Vyznačuje se poměrně dobrou dopravní dostupností a mírně klesajícím počtem obyvatel. Pro komparaci jsou využita města Dobříš a Slaný, která se nachází ve Středočeském kraji a dále město Litoměřice ležící v kraji Ústeckém.

Rakovník je město, které autorka velice dobře zná, jelikož zde studovala, žije zde většina její rodiny a známých a často jej navštěvuje. Zároveň za Rakovník vykonává sportovní činnost a je to pro ni nejbližší město, ve kterém mají obyvatelé možnost využívat participativní rozpočet. Právě proto ji zajímá, jak obyvatelé města Rakovník přistupují k rozvoji města díky tomuto typu participace.

Město Slaný bylo do porovnávání zařazeno, jelikož se z jeho participativního rozpočtu město Rakovník z velké části inspirovalo. Zbylá města, Dobříš a Litoměřice, byla zvolena tak, aby byla od Rakovníka vzdálená v průměru 55 km a počtem obyvatel poměrně srovnatelná.

Cílem práce je v rámci zvoleného tématu:

1. Zhodnotit parametry participativního rozpočtu města Rakovník v porovnání s městy Dobříš, Litoměřice a Slaný.
2. Zhodnotit dosavadní zkušenosti s tímto nástrojem místního rozvoje ve městě Rakovník.
3. Identifikovat možnosti a limity participativního rozpočtu.
4. Zasadit participativní rozpočet do celkového kontextu občanské participace na lokální úrovni.

2.2 Metodika

Práce je vyhotovena jako komparativní případová studie. Obecně komparativní případová studie zkoumá dva či více případů a následně vytvoří jejich srovnávací analýzu. Aby mohly být vybrané případy porovnány, měly by mít stejné parametry. Jedním z možných rizik komparativní případové studie je relativní náročnost na zdroje. [1, s. 62-89] V práci jsou použity standartní metodologické postupy, především pak srovnávací analýza.

Tímto způsobem se hodnotí jednotlivé aspekty participativního rozpočtu ve čtyřech vybraných městech a to Rakovník, Dobříš, Litoměřice a Slaný.

Ke sběru dat je využito studium odborné literatury, článků a dokumentů vybraných měst dostupných na jejich webových stránkách. Zejména pak studium závěrečných účtů, rozklikávacích rozpočtů, dostupných dokumentů o výsledcích a pravidlech participativních rozpočtů a dat získaných přímo od referentky úseku rozvoje města Slaný Lucie Podhrázké. V bakalářské práci je také využito dotazování za pomoci polostrukturovaného rozhovoru s hlavním protagonistou participativního rozpočtu, zastupitelem města a předsedou kontrolního výboru města Rakovník Mgr. Janem Mudrou. Přepis rozhovoru je uveden v příloze práce. Rozhovor je zaměřen na důvod vzniku participativního rozpočtu v Rakovníku, dále na názory Jana Mudry ohledně projektů, které byly do PR zapojeny nebo změnách, které by přispěly k větší účasti obyvatel na hlasování. Polostrukturovaný rozhovor vychází z předem připravených otázek a témat, která chce autor během rozhovoru projít a zároveň umožňuje respondentům dostatek prostoru pro jejich vlastní výpověď. [2, s. 173] K získání statistických údajů, byla využita data z Českého statistického úřadu.

3 Teoretická východiska

3.1 Participativní rozpočet

Participativní rozpočet vzešel z požadavků občanů, kteří chtěli transparentnost, otevřenost cestou decentralizace a demokratizace státu a zvýšení občanské participace v politickém rozhodování. [3, s. 4] „*Posiluje demokratickou legitimitu díky rozšíření veřejné debaty, delegování pravomocí rozhodovat na občany, využíváním veřejných zdrojů k prosazování sociální spravedlnosti nebo řešení „zlých“ politických problémů a ke zlepšení základního výkonu státu.*“ [3, s. 9] Podle Wamplera je participativní rozpočet pozoruhodný i tím, že řeší dvě odlišné, ale propojené potřeby a těmi jsou zlepšení výkonu státu a zvýšení kvality demokracie [4, s. 21]. Kvalitu státu zlepšuje pomocí institucionálních pravidel, které slouží ke kontrole a omezení městské samosprávy a tvorbě příležitostí pro zapojení občanů do veřejných debat o politice. Kvalitu demokracie zvyšuje přímou účastí občanů v otevřených a veřejných debatách, které jim pomáhají zvyšovat jejich znalosti ohledně věcí veřejných. [4, s. 21-22]

Dle Wamplera tvoří jádro PR čtyři principy – hlas, hlasování, sociální spravedlnost a dohled.

- Hlas – aktivní občanská participace podněcuje občany k vzájemné debatě i s vládními úředníky o veřejných prioritách
- Hlasování – občané činí konkrétní rozhodnutí týkající se veřejných politik
- Sociální spravedlnost – je důležité, aby měli všichni občané, bez ohledu na jejich sociální skupinu, stejné možnosti
- Dohled – přímý dohled občanů nad přerozdělováním veřejných zdrojů

Participativní rozpočet má mnoho definic. Podle občanské iniciativy za zodpovědnou budoucnost Alternativa zdola, která se snaží podporovat aktivní účast občanů na politice, je PR demokratickým procesem, ve kterém všichni členové obce či místní komunity jsou přizváni k tomu, aby se přímo podíleli na rozhodování o veřejných financích – vymezené části rozpočtu. [5, s. 4]

Hlavním cílem je shoda občanů na podpoře daného projektu a důležitou součástí PR je diskuse. Podle Alligrettiho je velkým potenciálem PR vytvořit prostor, který je vymezen nařízeními, kde je chráněn rovný přístup každého občana k rozhodování o prioritách výdajů

v místní samosprávě, aniž by byl vyhrazen pouze přístup nejsilnějších ekonomicko-sociálních organizací, jak tomu bylo v mnoha zemích po druhé světové válce. [6, s. 5]

Jedna z dalších definic, kterou nalezneme v knize Participatory budgeting, jej popisuje jako proces, jež je otevřen každému občanovi, který se chce zúčastnit, kombinuje přímou a zastupitelskou demokracii, zahrnuje uvažování (nikoliv pouze konzultace), přerozděluje zdroje směrem k chudým a je samoregulační, takže účastníci pomáhají definovat pravidla, kterými se proces řídí, včetně kritérií, podle kterých jsou zdroje přidělovány. [4, s. 92]

Participativní rozpočet by měl splňovat minimálně tyto podmínky:

- Diskuse o vymezené části rozpočtu
- Opakovaný proces
- Veřejné projednávání a diskuse o prioritách rozdělování prostředků na veřejných setkáních
- Veřejná kontrola výsledků využití části rozpočtu

3.1.1 Historie participativního rozpočtu

Historie participativního rozpočtování sahá do druhé poloviny 80. let 20. století. Přesněji pak do roku 1989, kdy jej jako první použila Dělnická strana, která zvítězila ve volbách v brazilském Porto Alegre. [7, s. 166] Dělnická strana jej zavedla, aby pozvedla životy chudých obyvatel, jelikož předchozí vlády se soustředily převážně na střední a vyšší vrstvy a udržela znovunastolenou demokracii, kterou získala v roce 1985. [4, s. 23] Díky tomuto experimentování se podařilo zvednout životní úroveň mnoha občanů, kteří dříve žili bez kanalizací, tekoucí vody dokonce neměli přístup ke vzdělání nebo zdravotní péči. Díky tomu, že samotní občané mohli rozhodovat, co se stane s veřejnými financemi se v roce 1989 dostalo k připojení ke kanalizaci 98 % obyvatel (v roce 1988 to bylo pouze 75 %) a počet škol se čtyřikrát zvětšil. Do školství a zdravotnictví šlo v roce 1985 kolem 13 % městského rozpočtu a do roku 1996 byla tato část navýšena na 40 %. [8] Název „Participativní rozpočet“ byl pak využit poprvé v roce 1990. [4, s. 119] V prvních dvou letech 1989 a 1990 se do něj zapojilo méně než 1000 občanů. V roce 1992 se jej zúčastnilo skoro 8000, následně pak každoroční účast přesahovala účasti 20 000 občanů. Z Brazílie se participativní rozpočtování rozšířilo do celého světa. V roce 1996 uznala OSN na Konferenci Habitat II (konference o lidských sídlech) v Istanbulu participativní rozpočtování za osvědčený postup ve veřejné

správě. [4, s. 119] Díky tomuto trendu se činnost vlád stala transparentnější a mohlo se předejít korupcím, klientelismu či protekcím.

V České republice je participativní rozpočtování poměrně novou záležitostí. První zmínky přicházejí z let 2012-2014, kdy nezisková organizace Fórum 50 % a občanské sdružení Kohovolit.eu přišli s webovými stránkami Rozpočetprovsechny.cz, na které běžel projekt prvních participativních rozpočtů obcí v ČR. Do tohoto projektu se zapojily 4 obce a to Nelahozeves, Pržno, Příbor a Třanovice. [9, s. 93]

Průkopníkem se v roce 2014 stala městská část Praha 7, která měla v plánu vyčlenit na návrh 1 milion korun. Občané své návrhy mohli podávat prostřednictvím e-mailu nebo písemně. Následně projekty projednali na Fóru Zdravých měst v září téhož roku a z nich vybrali 6 návrhů, které postoupily do listopadového hlasování. Do hlasování se zapojilo pouze 0,15 % obyvatel městské části, tedy 62 hlasů, a vítězný návrh získal 40 z nich. [10] Díky PR se postavilo sportovní hřiště v dolních Holešovicích. První ročník PR měl několik nedostatků. Prvním z nich bylo načasování. V tomtéž roce se konaly komunální volby a vše zastíňovaly předvolební kampaně. Druhým problémem byla nedostatečná propagace PR. Občané nebyli řádně seznámeni s PR ani s podanými návrhy na realizaci. Třetím nedostatkem bylo, že úřad nepověřil vhodnou osobu a neposkytl dostatečné finance, aby celý proces mohl bez problému fungovat. Jako další chybou se ukázalo nedostatečné představení návrhů občanům a případná doplňující diskuse. Správné projednávání PR by mělo obsahovat několik setkání, diskuse o potřebách, nápadech a návrzích. [10] Posledním nedostatkem pak bylo samotné hlasování, které mělo několik omezení, mezi něž patřilo například to, že hlasovat mohli pouze občané s trvalým pobytem v městské části a ještě pouze osobně na podatelně či v infocentrech. [9, s. 94]

V roce 2015 se do PR zapojila další 3 města/městské části – Semily, Praha 10 a Praha-Zbraslav. Nejvíce návrhů bylo podáno v městské části Praha 10 a nejvíce hlasujících se sešlo v Praze-Zbraslavi. Zde byla zaznamenána 7 % účast občanů, v Semilech tato účast nepřesáhla 2 %. Na účast má velký podíl reklamní kampaň. V Praze 10 do ní zapojili i billboardy. Ve Zbraslavi kampaň proběhla na více komunitní úrovni. [10] Hlasování proběhlo dvojím způsobem. V městských částech proběhlo pomocí elektronického systému Demokracie 2.1. Volič může hlasovat i záporným hlasem pro projekt, který se mu líbí

nejméně. V Praze 10 měl každý občan 6 hlasů (2 záporné a 4 kladné), v Praze-Zbraslav měl každý k dispozici 3 hlasy (1 záporný a 2 kladné). V tomto případě se do hlasování mohli zapojit dospělí, aniž by měli trvalé bydliště v těchto částech Prahy. V Semilech se mohli hlasování zúčastnit občané starších 16 let a hlasování probíhalo fyzicky.

Za zlomový se považuje rok 2016, kdy se PR zúčastnilo 9 obcí v ČR. Většině obcí či městským částem pomáhala s metodikou nezisková organizace Agora CE. V tomto roce se do hlasování v Praze-Zbraslav zapojilo 6,82 % obyvatel, v Praze 10 to bylo 4,62 %. Nováčkem byl obvod Ostrava-jih s 3,64% účastí a Praha 3 s participací na hranici 3 %. Za zlomový se považuje také proto, že došlo k navýšení investovaných financí a ke zvýšení účasti občanů na hlasování. [11]

3.1.2 Typy participativního rozpočtu

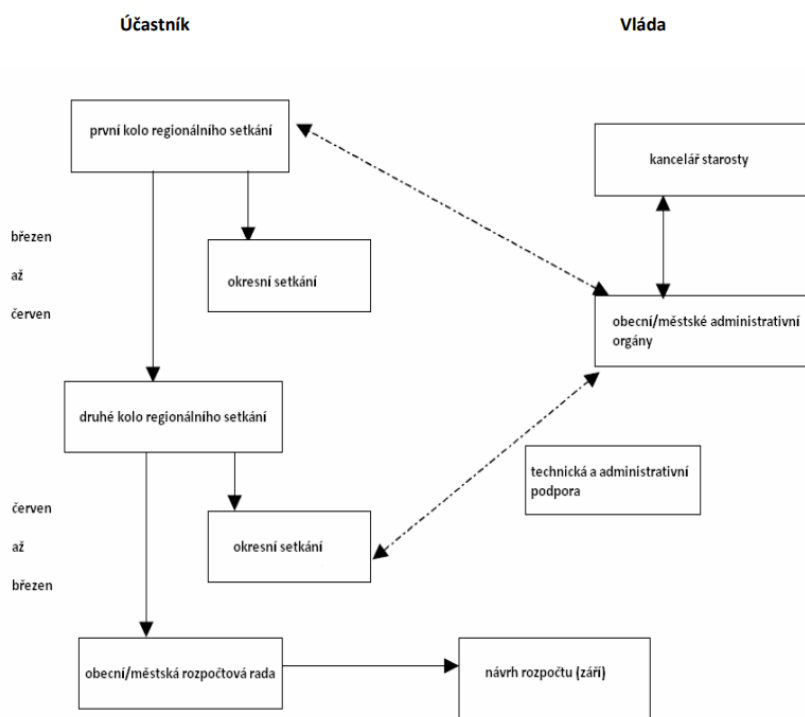
Participativní rozpočet se podle Wamplera dělí na dva typy. Prvním typem je **participativní rozpočet veřejných prací** (participatory budgeting public works), který se zaměřuje na konkrétní veřejné projekty. Účastníci si jsou jisti, že při učinění rozhodnutí provede vláda vládní opatření k zajištění jejich potřeb. Díky tomu účastníci věří, že vláda bude plnit své sliby a roste tedy důvěryhodnost samosprávy obce. [4, s. 37]

Druhý typ se nazývá **tematický participativní rozpočet** (participatory budgeting tematics). V něm je důležité, aby v první řadě vláda poskytla podrobné informace o výdajových prioritách a současné politice. Následuje série diskuzí, ve kterých účastníci hodnotí priority vlády a poté tyto priority seřadí. Tento typ je význačný pro to, že více demokratizuje proces formování politik prostřednictvím občanů, kteří určují všeobecné priority na lokální úrovni. Občané tak úzce spolupracují s místními vládními úředníky, aby určili způsoby, jakými nejlépe utrácet zdroje místní samosprávy. [4, s. 38-39]

3.1.3 Fáze participativního rozpočtu

Participativní rozpočet nemá nikde jasně stanoveno, jak by měl jeho průběh přesně vypadat. Je mnoho podpurných podkladů, které přibližují, jak by se postupovat mohlo. Jedním z těchto postupů je roční cyklus vytvořen Brianem Wamplerem. Tento cyklus můžete vidět níže ve schématu na obrázku č.1. Je však poněkud složitější a v České republice se nevyužívá.

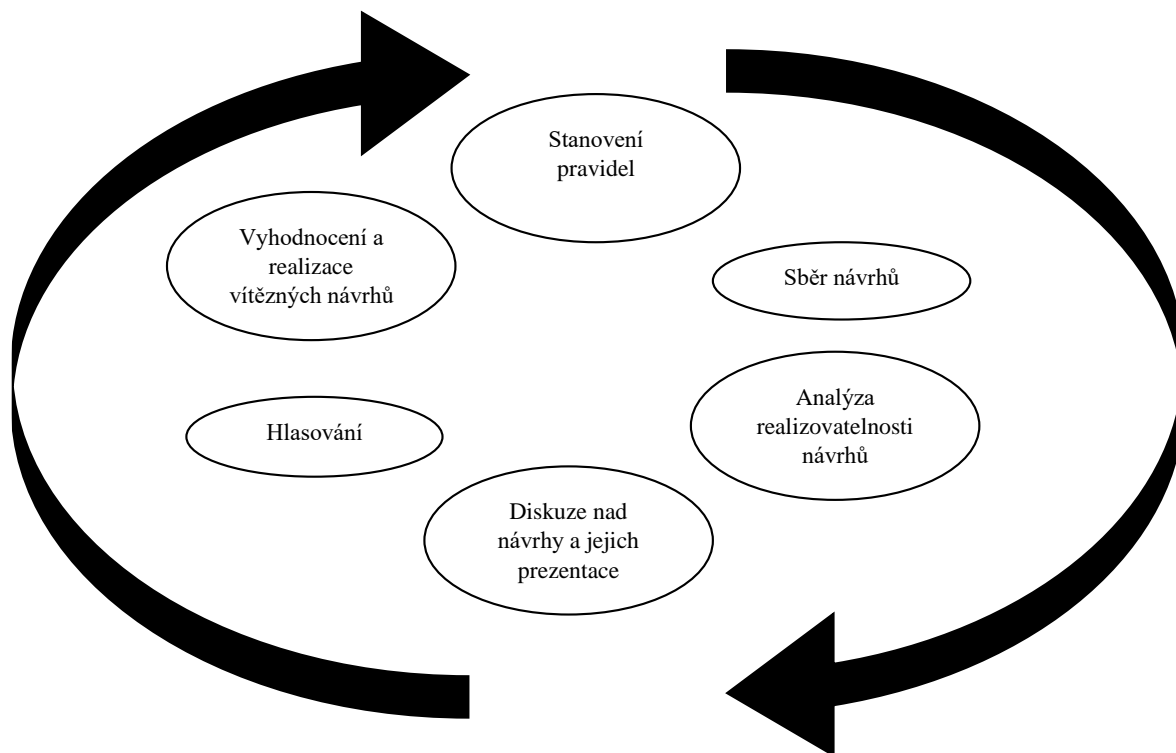
Obrázek 1: Schéma ročního cyklu PR podle Wamplerera

Zdroj: Wampler (2000)

V České republice se nejčastěji využívá postupu, který vypracoval Vojtěch Černý. Aby se celá realizace procesu mohla správně naplnit, musí být splněny základní podmínky. Mezi ně patří získání politické podpory v průběhu celého procesu, stanovení přesně znějících pravidel a stanovení přesné podoby procesu. Dále musí být kvalitně provedena informační kampaň, tak aby se o projektu dozvědělo a zapojilo se do něj, co nejvíce lidí. Město by mělo mít dostatečnou kapacitu úřadu k práci s veřejností, tak aby pokrylo veškeré náklady a aby zastupitelé byli ochotni s veřejností komunikovat v záležitostech týkajících se PR. V neposlední řadě musí dojít k propojení strategického a finančního plánování s participativním rozpočtem. [12, s. 8]

Obrázek 2: Upravené schéma procesu participativního rozpočtování

Zdroj: Vojtěch Černý (2016) (vlastní zpracování)

V první fázi, která nese název stanovení pravidel, je důležité, aby byla určena částka, o které se bude rozhodovat. Také musejí být určeny maximální celkové náklady, které podaný návrh projektu může mít, aby mohl postoupit do dalších fází PR. Dále se musí určit, kdo se může účastnit podávání a následného hlasování o návrzích projektů a prostřednictvím čeho mohou návrhy podávat a kde o nich mohou hlasovat. Velkou roli v první fázi hraje edukačně-informační kampaň, ve které se obyvatelé měst dozví, co to PR je a jakým způsobem se mohou zapojit. [12, s. 16-17]

Druhá fáze (sběr návrhů) zapojuje širší veřejnost. Je vhodné kombinovat metody zapojení občanů (veřejná setkání, pracovní skupiny atd.) a také metody, které slouží k lepší informovanosti občanů, například pozvánky na veřejná setkání nebo jednoduché představení postupu PR. Občané v této fázi odevzdávají své návrhy projektů, podle pravidel, které byla určena ve fázi první. [12, s. 21-23]

Ve třetí fázi probíhá ověření realizovatelnosti návrhů projektů. Z formálního hlediska se kontroluje splnění požadavků, které byly stanoveny v pravidlech. Dále se přezkoumává právě realizovatelnost projektů. Pokud úředníci usoudí, že v návrhu jsou nějaké nedostatky, které brání jeho realizovatelnosti, stávají se pro navrhovatele konzultanty a snaží se dojít

k řešení, aby návrh projektu mohl být realizován. Cílem těchto konzultací by měla být maximalizace počtu realizovatelných projektů. [12, s. 24]

Další fáze se zaměřuje na návrhy, které prošli ověřením a mohou být prezentovány na veřejném setkání. Cílem je prezentovat jednotlivé návrhy před občany města a diskutovat o jejich potřebnosti pro danou lokalitu. V této fázi je možnost změn a úprav v návrzích, pokud se v diskuzi dojde k nějakému lepšímu řešení. [12, s. 26]

Jakým způsobem se bude hlasovat záleží na samosprávě města. Ta by se měla snažit, aby se do hlasování mohlo zapojit, co nejvíce lidí. Proto občanům umožňují hlasovat pomocí webových stránek, či formulářů nebo klasických papírových formulářů pro ty, kteří nových technologií využít nemohou. [12, s. 28]

Po vyhodnocení vítězných návrhů dochází k jejich realizaci. Je důležité, aby se určilo, za jak dlouho bude vítězný projekt realizován, aby občané viděli reálné výsledky a byli ochotni se zapojovat do dalších ročníků PR. [12, s. 29-31]

3.1.4 Aktéři participativního rozpočtu

Charakteristiku jednotlivých aktérů participativního rozpočtu popisuje ve své publikaci Wampler tímto způsobem:

Lokální vlády využívají participativní rozpočty, aby posílili vzdělanost obyvatelstva a podpořili transparentnost ve vládě, kterou občané požadují. Tím posilují svou důvěryhodnost v řadách občanů. **Obyvatelé** díky PR získají přístup k informacím a díky těmto informacím mohou lépe porozumět vládě, politice a rozhodovacím procesům. Získají také možnost spolupracovat s úředníky a podílejí se na řešení právních či technických problémů. Sami si mohou rozhodovat, co se bude projektovat v jejich sousedství. Dalším aktérem PR jsou **dobrovolné asociace**. Ty jsou důležité pro to, aby rozšířily informace mezi velký počet lidí a tím získaly větší množství podporovatelů. Existuje tu však možnost, že při větším počtu dobrovolných asociací mezi nimi vznikne soutěž a budou se vzájemně předbíhat v předhazování svých návrhů vládě. **Nevládní organizace** mají v PR roli přímou. Mohou být přisedícími na vládních jednáních, dohlížet a monitorovat nebo se stát prostředníkem mezi vládou a jednotlivými účastníky PR. [13, s. 16] Díky nim se posiluje transparentnost vlády a pozice občanů. Posledním aktérem PR jsou **podnikatelé**. Pro ně PR představuje vidinu efektivně využívaných daní, které platí. Nepřímým následkem PR je proto lepší finanční prostředí. Dále se podnikatelé mohou přímo podílet na realizaci jednotlivých projektů PR. [13, s. 13-17]

3.1.5 Výhody a limity participativního rozpočtu

Participativní rozpočtování se v dnešní době ve střední Evropě stává stále více populární. A proč tomu tak je? Lidé jsou s politikou a fungováním veřejné správy nespokojeni. Myslí si, že nemají žádnou šanci zasahovat do rozhodování o důležitých záležitostech. To je jedním z důvodů, proč je účast na politickém životě v České republice poměrně nízká. Díky participativnímu rozpočtování si občané mohou sami zvolit, co se stane s částí obecního rozpočtu, které město uvolní. Velkou výhodou je transparentnost PR. Občané vidí, co přesně se s financemi děje, na co byly využity, a jestli obec skutečně finance využila na to, co si občané odhlasovali. Právě díky transparentnosti se snižuje prostor pro korupci, které se občané často obávají. [14, s. 24] To zvyšuje jejich důvěru. PR vytváří rovné podmínky pro všechny občany a tím podporuje sociální spravedlnost v obcích. [15, s. 22-25] Dalším benefitem PR je sblížení komunit. Díky tomu, že se návrhy projednávají na veřejných zasedání, se lidé setkávají a diskutují nad společnými zájmy. Mohou se tak sblížit se svými sousedy při snaze protlačení společných cílů. Výhodou sblížení se občanů je, že se poté cítí více spjatí se svou obcí. [5, s. 8] Další možností PR je vzdělávání občanů. Lidé, kteří se přímo podílejí na přípravách a samotném rozhodování o veřejném rozpočtu se učí demokratickému procesu v praxi. Také mají možnost získat vhled do fungování obce samotné. [5, s. 9] Učí se, jak skutečně funguje státní správa, seznamují se s problematikou veřejných rozpočtů a lépe si uvědomují potřeby svých spoluobčanů. Politici si díky tomu prohlubují vztahy se svými voliči, dozví se, co občany skutečně trápí a jak by to chtěli řešit, a naopak voliči lépe poznávají volené zástupce obcí. [12, s. 7]

Jedním z limitů PR je nízký zájem občanů o participaci, jejich zájem se však zvýší hned jak zjistí, že to, co si skutečně odhlasují se splní. Proto je důležité, aby vedení města dávalo občanům najevo, že si váží jejich času a úsilí. [4, s. 45] Dalším omezením je značná závislost na vedení obce, která svolává veřejné zasedání na projednání daných témat a dodává informace občanům. Pokud informace o projektech nejsou dostačující, občané si mezi nimi nemohou řádně vybrat. Dokonce hrozí nebezpečí, že by PR mohl být manipulován ze strany starosty obce. Třetím omezením PR je úloha dlouhodobého plánování. Podle Wamplera se obce zaměřují na krátkodobé či střednědobé cíle, aby posílili své vztahy s občany a utvrdili své pozice. Tímto přístupem však zastiňují budoucnost obce, když se na dlouhodobé cíle nesoustředí. Naštěstí se toto omezení již bere v potaz a do podmínek o PR by mělo být uvedeno, že dané projekty musejí být v souladu s dlouhodobým plánem obce.

S rozvojem technologií a internetu bychom se také měli zaměřit na to, jaké výhody a nevýhody tyto změny přinesly. Jelikož hlasování již ve většině městech probíhá online, snižují se tím i náklady, které by byly vynaloženy na hlasování v papírové podobě. Šetří to čas. Lidé se nemusejí trmácet na obecní úřad, ale hlasovat mohou z pohodlí domova. Toto však může být i nevýhoda pro občany v pokročilejším věku, kteří vztah k technologiím nemají a ztrácí tak zájem o to, se hlasování účastnit. [16, s. 107]

3.2 Občanská participace na lokální úrovni

Občanskou participací se rozumí aktivity, při nichž se občané účastní veřejného života v jakékoli podobě, která nemusí nutně přímo souviset s vládnutím. [17, s. 28] Zejména pak se občané podílejí na rozhodovacích a plánovacích procesech, kde však konečné rozhodnutí zůstává na volených představitelích obce. Občanská participace je též základním principem fungování lokálního společenství umožňující snadnější zavádění prvků přímé demokracie. [18, s. 12] Aby bylo možné vnímat participaci, jako nástroj propojení politických elit a občanů obce, musí být splněn předpoklad vyšší úrovně politické socializace občanů. [18, s. 12] Občané by měli dobře znát prostředí, jeho problémy a měli by být schopni se rozhodovat o řešení těchto problémů.

Aby se posílila občanská participace, musí se splnit jeden předpoklad. Veřejná správa by měla být otevřena různým formám participace, jak těm klasickým, tak i těm, které s sebou přináší moderní doba spolu s internetem a novými typy organizací občanské společnosti. Od místní veřejné správy se poté očekává flexibilní přístup k veřejnosti a jejich participaci. [16, s. 52]

Na obrázku č. 3 můžete vidět participační žebřík, který srozumitelně popisuje jednotlivé formy zapojení občanů do politického života.

Obrázek 3: Schéma participačního žebříku

Zdroj: Agora Central Europe (2006)

Základním prvkem je informovanost občanů, není to vyloženě forma participace, ale je to nutný základní kámen, bez kterého by participace nebyla možná. Jde tedy o komunikaci místní veřejné správy k občanů, aby byli o všem dobře informováni. [19]

Druhým pilířem jsou námitky. Občané mají právo je vyjádřit. Stále jde o minimální participace, jelikož občané s nimi mohou přijít, až po přijetí nějakého obecního rozhodnutí a pokud byly námitky položeny dříve, nezaručuje to, že je bude obec brát v potaz.

Třetím pilířem je zpětná vazba, která přichází od občanů při debatě s volenými zástupci obce. Pokud se zpětná vazba zajistí včas, může přinést cenné podněty, které lze zpracovat do konečného řešení. [19]

Konzultace jsou na čtvrtém místě. Občané jsou přizváni na veřejná setkání, kde společně se zástupci obce diskutují. Na těchto setkáních mohou volně šířit své myšlenky a názory a na oplátku jim zástupci obcí vysvětlují důvody, dopady a důležité náležitosti navrhovaného řešení. [19]

Předpoledním pilířem participačního žebříku je partnerství. To nabízí občanům, neziskovým organizacím, místním podnikatelům možnost společně hledat řešení. V tomto případě je nutné respektovat, že všichni zúčastnění jsou si rovni.

Na samém vrcholu stojí rozhodování v rukou občanů. Po dlouhá léta bylo jediným nástrojem rozhodování v rukou občanů místní referendum. V posledních letech se však stává čím dál populárnější participativní rozpočet, ve kterém sami obyvatelé obcí rozhodují, co se stane s částí veřejného rozpočtu, a proto jej lze zařadit na samotný vrchol participativního žebříku. [19]

Vlastní práce

3.3 Historie města Rakovník

První doložená zmínka pochází z roku 1252, kdy byl Rakovník zapsán jako sídlo krajského soudu. Kolem roku 1300 dostal základ pro nynější podobu, především dlouhé náměstí, které je dnes považováno za druhé nejdelších náměstí v České republice. Díky majestátu českého krále Jana Lucemburského město získalo základní městská práva již ve 14. století a postupem let se přidávala další. Roku 1588 byl Rakovník povýšen na město královské, díky majestátu císaře Rudolfa II.. V tomto období došlo k velkému rozvoji města. Začalo se dařit chmelařství a výrobě piva, které bylo uznáváno i v zahraničí. Pokračovalo se ve výstavě městských domů a rozvíjela se i kultura. [20]

Třicetiletá válka rozvoj města ukončila. Rakovník byl několikrát vydrancován a v druhé polovině 17. století bylo město postiženo morem a ničivou povodní, což zapříčinilo, že koncem 17. století bylo i téměř vylidněno. Ze třicetileté války se město vzpamatovávalo velice pomalu. V severní části města začalo vznikat židovské ghetto, jehož synagoga dnes slouží jako výstavní a koncertní místo. V 19. století byly postupně odstraněny hradby, díky čemuž byl rozvoj města plně podpořen. 1833 byl rokem, kdy vznikla na Husově náměstí nejstarší reálná škola v Čechách. Dnes nese název Gymnázium Zikmunda Wintera, který zde vyučoval v letech 1874-1884. V roce 1875 v Rakovníku vznikla slavná Ottova mýdlárna a o 8 let později zde byl založen keramický závod. [21]

V současné době má Rakovník podle ČSÚ 15 142 obyvatel (k 31.12.2021). Je sídlem pro mnoho firem jako například: Procter&Gamble, který odkoupil Ottovy mýdlárny. Keramický závod RAKO nebo výrobní závod Valeo. Nachází se zde několik sportovních klubů a každoročně se zde pořádají kulturní akce jako je Popelka, Alternativa, Wintrův Rakovník apod.. [20]

3.4 Dosavadní zkušenosti s participativním rozpočtováním v Rakovníku

První ročník participativního rozpočtu s názvem „Rozhodněte sami“ proběhl v roce 2020 jehož organizačními garanty byli zastupitelé senátor MUDr. Ivo Trešl a jeho asistent Mgr. Jan Mudra. Podle slov Jana Mudry začali s PR, protože jej měli jako jeden z bodů v předvolebním programu a také dostávali neustále podněty od občanů. V roce 2022 proběhl již třetí ročník a koncem roku 2022 bylo vyhlášeno přijímání projektů pro čtvrtý ročník, který bude realizován v roce 2023.

Výdajový rozpočet města Rakovník byl na rok 2022 stanoven na 462 095,01 tisíc Kč. Z této částky šlo na investice města 122 498 tisíc korun (26,51 %). Na participativní rozpočet se každoročně odkládá 1 milion Kč, což znamená, že podíl PR na investicích města byl v roce 2022 0,82 %.[22]

3.4.1 Rozhodněte sami 2020

První ročník byl zahájen 1. října 2019, kdy měli občané možnost podávat návrhy projektů pomocí formuláře. Tuto možnost měli až do 31.12.2019. V prvních dvou měsících následujícího roku probíhala kontrola podaných návrhů a v březnu 2020 byly návrhy, které prošly kontrolou veřejně projednány spolu s jejich prezentací na veřejném setkání města spolu s občany, které se konalo 18.3.2020. Od dubna do května 2020 hlasovali občané o návrzích, mezi které se rozdělí 1 mil. Kč.

Celkově občané předložili 4 platné návrhy o nichž rozhodovalo 745 respondentů. Respondenti společně rozdali 1638 platných hlasů. Každý měl k dispozici 2 kladné a jeden záporný hlas. Nejvíce hlasů získal projekt „Revitalizace dětského hřiště Hájek“, který získal celkem 377 hlasů. Jen o dva méně hlasů získala „Vnitřní lezecká stěna“ a na dalších místech se umístily projekty „Florbalové mantinely“ a „Radary u ulice Fr. Diepolta“. Revitalizace dětského hřiště proběhla v roce 2020 a lezecká stěna byla realizována v roce 2021. [23]

Obrázek 4: Rozhodněte sami 2020

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET 2020				
Počet respondentů		745		
Počet vyřazených hlasovacích lístků		78		
Počet platných hlasů		1 638		
PROJEKTY	KLADNÉ HLASY	ZÁPORNÉ HLASY	CELKEM	POŘADÍ
Revitalizace dětského hřiště Hájek	398	21	377	1.
Vnitřní lezecký stěna	420	45	375	2.
Florbalové mantinely	400	71	329	3.
Radary v ul. Fr. Diepolta	100	183	-83	4.

Zdroj: Data MěÚ Rakovník (vlastní zpracování)

3.4.2 Rozhodněte sami 2021

Ve druhém ročníku měli občané možnost podávat své návrhy do 31.12.2020. Stejně jako v prvním ročníku začátek roku patřil pro kontrolu podaných návrhů a následně od 8. 3. 2021 do 31. 3. 2021 bylo možno o podaných návrzích hlasovat.

Do druhého ročníku se zapojilo o poznání méně respondentů – 158. Společně hlasovali jen pro jeden návrh, jelikož vícero návrhů podáno nebylo. Tímto návrhem byla

„Výsadba lipového stromořadí podél cyklostezky Rakovník-Olešná“. Kladných hlasů tento návrh získal 290 a záporných 4. Celkem tedy 286. Realizován byl v roce 2021. [23]

Obrázek 5: Rozhodněte sami 2021

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET 2021				
Počet respondentů	158			
Počet vyřazených hlasovacích lístků	4			
Počet platných hlasů	294			
PROJEKTY	KLADNÉ HLASY	ZÁPORNÉ HLASY	CELKEM	POŘADÍ
Lipové stromořadí podél cyklostezky Rakovník - Olešná	290	4	286	1.

Zdroj: Data MěÚ Rakovník (vlastní zpracování)

3.4.3 Rozhodněte sami 2022

První fáze participativního rozpočtu pro rok 2022 započala 1. října 2021. Tato fáze skončila opět koncem téhož roku, jako u předešlých ročníků. Začátkem roku 2022 byla ověřena platnost projektů a veřejné projednání proběhlo 16. března. Občané mohli hlasovat od 4. dubna do 15. května 2022. Hlasování proběhlo prostřednictvím hlasovacího modelu Survio, kde město Rakovník vytvořilo elektronický hlasovací lístek. Hlasovat občané mohli i prostřednictvím papírového formuláře, který odevzdali na místech k tomu určených. Jednotliví respondenti byli ověřeni a ztotožněni, aby byla dodržena pravidla PR o účastnících. Ti, kteří se zúčastnili a nebyli starší 18 let nebo neměli trvalý pobyt v Rakovníku byli z hlasování vyřazeni. Těch bylo celkem 26. Každý měl podle pravidel 2 kladné a jeden záporný hlas.

Do třetího ročníku se tak zapojilo 363 respondentů a společně rozdali 835 platných hlasů. V tomto ročníku se hlasovalo mezi 3 projekty: Systém elektronické atletické časomíry, naučné panely a autobusová zastávka v ulici Dukelských hrdinů.

Vítězným projektem se stal Systém elektronické atletické časomíry, který získal celkem 351 hlasů. Následoval projekt Naučné panely se 147 hlasy a na třetím místě s pouhými 6 hlasy skončila Autobusová zastávka ulice Dukelských hrdinů. Projekt Elektronické atletické časomíry byl realizován v roce 2022 a na realizaci projektu Naučné panely město Rakovník stále pracuje. [24]

Obrázek 6: Rozhodněte sami 2022

PARTICIPATIVNÍ ROZPOČET 2022				
Počet respondentů	363			
Počet vyřazených hlasovacích lístků	26			
Počet platných hlasů	835			
PROJEKTY	KLADNÉ HLASY	ZÁPORNÉ HLASY	CELKEM	POŘADÍ
System elektronické atletické časomíry	384	33	351	1.
Naučné panely	179	32	147	2.
Autobusová zastávka v ul. Duk. hrdinů	106	101	5	3.

Zdroj: Data MěÚ Rakovník (vlastní zpracování)

3.5 Proces participativního rozpočtu v Rakovníku

3.5.1 1. fáze – sběr návrhů

Předkladatelem návrhu může být fyzická osoba starších 18 let nebo sdružení fyzických osob, z nichž předkladatel musí být opět starší 18 let a mít trvalé bydliště v Rakovníku. Právnícká osoba může být předkladatelem pouze v případě místa sídla nebo působení v Rakovníku. Předkladatel současně musí s návrhem předložit seznam minimálně 20 podporovatelů projektu, kteří jsou starší 18 let s trvalým pobytem v Rakovníku. [25]

Projekt musí být konkrétním investičním záměrem, který bude sloužit obyvatelům města Rakovník a přispěje ke zkvalitnění jejich života. Předmětem nesmí být kulturní nebo jiné společenské akce, festivaly, přehlídky, sportovní akce atd. Pokud je předmětem projekt, který má být umístěn na pozemku nebo se týká jiného nemovitého majetku, musí tento majetek být ve výlučném vlastnictví města a současně v jeho správě. V návrhu musí být uvedena přesná lokace a také prostorové požadavky potřebné k realizaci projektu, případně fotodokumentace stávajícího stavu. Projekt musí být realizován na veřejně přístupném místě s možností volného a bezplatného vstupu (otevírací doba může být omezena). Předpokládané roční provozní náklady pak nesmí přesáhnout 5 % z celkových investičních nákladů. Udržitelnost projektu je poté nastavena na minimálně 5 let. [25]

Celková částka, která bývá z rozpočtu na projekty vyčleněna je 1 mil. Kč a jeden projekt musí být v maximální výši 500 tis. Kč včetně DPH. Tato částka musí zahrnovat náklady na vlastní realizaci projektu a také náklady související s projektovou dokumentací. Přesáhnutí částky je možné jen v případě, že předkladatel sežene jinou finanční podporu např. od firem, nadace, fyzické osoby apod. V tomto případě musí spolu s návrhem předložit také čestné prohlášení poskytovatele příspěvku. [25]

Návrh se podává buď písemnou formou v obálce zaslanou na adresu MěÚ Rakovník nebo osobním předáním obálky osobě či elektronicky na emailovou adresu podatelna@murako.cz. V případě elektronického zaslání je nutné do předmětu emailu napsat „Participativní rozpočet“. Všechny potřebné formuláře jsou pro předkladatele k nalezení na webových stránkách města. [25]

3.5.2 2. fáze – kontrola návrhů

Kontrolu formální stránky návrhů projektů zajistí organizační garanti PR (zastupitelé města, výhradně pak Ivo Trešl a Jan Mudra) spolu s příslušnými odbory MěÚ Rakovník. Návrhy musí být v souladu s pravidly PR a musí být realizovatelné. Pokud je zjištěna nějaká nesrovnalost předkladatelé mají možnost upravit a doplnit návrh, aby byl v souladu s pravidly. Projekty, které nejsou v souladu s pravidly, jsou v rozporu s legislativními požadavky bez možnosti úprav nebo jsou v rozporu s dlouhodobými záměry města jsou vyřazeny z dalšího procesu. Projekty, které jsou v souladu, jsou před zveřejněním veřejnosti předloženy ke schválení radě města. [25]

3.5.3 3. fáze – veřejné projednání

Další fází je představení projektu veřejnosti prostřednictvím veřejných projednání. To probíhá vždy nejpozději v březnu následujícího roku, kdy je PR zahájeno. Přesný termín a místo jsou vždy s předstihem zveřejněny na webových stránkách a na facebookových stránkách města Rakovník, v mobilní aplikaci Moje obec nebo na stránkách měsíčníku Radnice. Následně jsou všechny prezentované projekty publikovány na webových a facebookových stránkách města (minimálně po dobu hlasování). [25]

3.5.4 4. fáze – hlasování

Hlasování se mohou účastnit občané starší 18 let a s trvalým pobytem v Rakovníku. Hlasovat pak mohou prostřednictvím webové aplikace na internetových stránkách města Rakovník a také osobně na veřejně dostupných místech k tomu určených (podatelna MěÚ). Účastník hlasování má k dispozici 2 kladné hlasy a 1 hlas záporný, které může využít podle svého uvážení. Rada města může vyřadit z dalšího procesu PR projekty, které získají méně jak 100 hlasů. [25]

Projekty jsou realizovány v pořadí, které vzešlo z hlasování a to až do vyčerpání celkové schválené alokované částky. Projekty, které nebyly realizovány a splňují veškerá potřebná kritéria se mohou do hlasování zapojit i následující rok. [25]

3.5.5 5. fáze – realizace projektu

Poslední fáze zahrnuje projektovou a administrativní přípravu projektu a jeho následnou vlastní realizaci. Vybrané projekty k realizaci se tak stávají součástí investic realizovaných městem. Město za jejich realizaci přebírá veškerou odpovědnost. V průběhu realizace je předkladatel oprávněn se informovat o jejím postupu a o případných vnučených změnách projektu. Pokud by z projektové a administrativní přípravy vzešlo, že návrh překročí více než 10% cenu, která byla předložena předkladatelem, je Rada města oprávněna jej z realizace vyloučit. [25]

3.6 Porovnání Rozhodněte sami

Z tabulky, která je uvedena níže, je patrné, že rakovničtí občané se do participativního rozpočtu příliš nezapojují. Pokud vezmeme údaje z Českého statistického úřadu, tak se do hlasování může zapojit okolo 12 267 lidí starších 18 let, ale v průměru se do něj zapojuje okolo 422 lidí, což jsou cca 3 % obyvatel Rakovníka.

Tabulka 1: Základní údaje Rozhodněte sami 2020-2022

	2020	2021	2022
Přihlášené projekty	4	1	3
Počet hlasujících	745	158	363
Platné hlasy	1638	294	835
Neplatné hlasy	78	4	26
Kladné hlasy	1318	290	669
Záporné hlasy	320	4	166

Zdroj: Data MěÚ Rakovník (vlastní zpracování)

Nejvíce lidí se zapojilo do prvního ročníku, který proběhl v roce 2020 a to přesně 745. Výrazný pokles nastal následující rok, kdy se zapojilo pouhých 158 osob. Tento pokles mohl být ovlivněn i pandemií Covid 19, která započala v polovině roku 2020 a ovlivnila i

roky následující. V roce 2022 počet hlasujících vystoupal na 363 osob, ale nepřekonal dosud rekordní první ročník.

Jak je patrné z tabulky, ne všichni hlasující využili možnost pro udělení 2 kladných hlasů a 1 záporného. Většina udělovala pouze 2 hlasy kladné a žádný záporný. Jen v průměru 39 % hlasujících udělilo záporný hlas ve všech ročnících dohromady. Co se týče hlasů, které byly vyřazeny z hlasování, ty se pohybují okolo 7 % v jednotlivých letech.

Harmonogram jednotlivých ročníků participativního rozpočtu se v Rakovníku v podstatě nemění. Jedinou výjimkou byl ročník 2021, do kterého zasáhla pandemie Covid 19 a z toho důvodu se nemohlo konat veřejné projednání návrhů. Garanti PR proto rovnou přestoupili k hlasování o předložených návrzích. Jelikož byl ale předložen jediný návrh, hlasování nemuselo trvat od začátku dubna do poloviny května jako v ročnících předešlých, ale pouze od 8. do 31. března.

Tabulka 2: Harmonogram Rozhodněte sami 2020-2022

	2020	2021	2022
Podávání návrhů	1. října - 31. prosince 2019	1. října - 31. prosince 2020	1. října - 31. prosince 2021
Kontrola návrhů	leden–únor	leden–únor	leden–únor
Veřejné projednání	18. března 2020	neproběhlo	16. března
Hlasování	8. dubna - 15. května	8. - 31. března	4. dubna - 15. května

Zdroj: Data MěÚ Rakovník (vlastní zpracování)

3.7 Litoměřice

Litoměřice, město ležící v Ústeckém kraji přibližně 75 km severně od Rakovníka na soutoku řek Labe a Ohře. Podle ČSÚ město obývá 22 950 obyvatel (údaj k 31. 12. 2021), což je o přibližně 7 000 obyvatel více, než má Rakovník. Participativního rozpočtování se pak mohou účastnit všichni, kteří přesáhli věkovou hranici 15 let, těch je 19 224.

Tvoříme Litoměřice 2022, tak zní název již 7. ročníku participativního rozpočtu v Litoměřicích. Všechny informace k této občanské participaci mohou občané nalézt na webových stránkách obce - zdravemesto.litomerice.cz. Návrhy navrhovatelé podávají pomocí Google formuláře, který naleznou při rozkliknutí odkazu, na již zmiňovaných stránkách. Zde vyplní všechna povinná pole a formulář odešlou. Následně probíhá první

konzultace města s navrhovateli projektů a následně také debata mezi navrhovateli a příslušnými odbory. Pokud je projekt schválen, postupuje do hlasování. Hlasovat mohou osoby starší 15 let s trvalým bydlištěm v Litoměřicích nebo právnické osoby zde sídlící. Hlasovat mohou prostřednictvím mobilního rozhlasu, případě pomocí infocenter města a k dispozici mají dva hlasy. [26]

Schválený rozpočet Litoměřic na rok 2021 byl 626 936,58 tisíc Kč. Z této částky šlo na investice 106 062,02 tisíc korun, což je 16,92 % z rozpočtu města. V roce 2021 bylo na participativní rozpočet vyhrazeno 200 tisíc korun. Tato částka představuje 0,19 % z celkových investic města. [27]

3.7.1 Tvoříme Litoměřice 2016-2018

Do prvních třech ročníků byly vždy podány v průměru 3 platné návrhy. O těch se jednalo na veřejném fóru, kde byly jednotlivé návrhy představeny a následně se hlasovalo o vítězi, který získá 200 000 na realizaci. Vítězem prvního ročníku byl projekt v podobě lanové dráhy a byl slavnostně otevřen 6. září 2016. Ve druhém ročníku se vítězným projektem stala tzv. „Bosá stezka“. Vítězem třetího ročníku Tvoříme Litoměřice 2018 se stala „Zelená oáza ve středu města“, kterou si odhlasovali občané na veřejném Fóru 11. dubna 2018. [28]

3.7.2 Tvoříme Litoměřice 2019

V roce 2019 měli občané možnost podávat své návrhy do 29. března. Kontrola správnosti a realizovatelnosti jednotlivých projektů byla provedena do konce dubna a současně s ukončením kontroly bylo spuštěno hlasování občanů. To bylo ukončeno 15. května. Vyhlášení vítězného návrhu bylo provedeno 24. května 2019. [28]

Do hlasování se zapojilo 404 respondentů, kteří měli možnost hlasovat o 4 návrzích. Jako v předešlých ročnících i v tomto měli možnost rozdat pouze jeden hlas. Vítězným projektem, který byl realizován v roce 2020 se stalo Dětské hřiště při ZŠ Havlíčkova s 267 hlasy. Na místech následujících se umístila Naučná stezka na Mostné hoře, Lelkování v Litoměřicích a Discgolfové hřiště. [28]

3.7.3 Tvoříme Litoměřice 2020

Pátý ročník participativního rozpočtu zahájil svou první fázi podávání návrhů 15. ledna 2020, která pokračovala až do 29. února 2020. Následně do konce ledna probíhaly

prezentace návrhů veřejnosti. Druhá fáze a třetí fáze pokračovala až do 30. dubna 2020, kdy byla posouzena proveditelnost projektů a následně podrobnější zpracování projektů, které byly posouzeny jako proveditelné. Hlasovat občané mohli až do 7. června. [28]

Do pátého ročníku se zapojilo přesně 723 hlasujících, což je o 319 více oproti ročníku předešlému. Společně rozdali 1 407 hlasů, jelikož každý hlasující měl oproti minulému ročníku k dispozici hlasy 2. Hlasovat mohli pro 9 návrhů, což je největší počet návrhů, které byly do Tvoříme Litoměřice zapojeny ze všech proběhlých ročníků. Celkový počet podaných návrhů pak činil 17. Mezi návrhy se objevily projekty jako komunitní zahrada, hravý a naučný lesopark, psí hřiště, víceúčelový srubový altán. Nejvíce hlasů získal projekt KOMunitní ZAHrady, tedy 312. Na druhém místě pak skončil hravý a naučný lesopark na Mostné hoře s 241 hlasy. Realizace Komunitní Zahrady započala v březnu roku 2021. [28]

3.7.4 Tvoříme Litoměřice 2021

Podávání návrhů do šestého ročníku participativního rozpočtu bylo možné od 30. června 2021, následně probíhala druhá fáze, která byla zahájena 30. září. Občané měli možnost hlasovat od 31. ledna 2022 pomocí mobilního rozhlasu a tuto možnost měli až do 30. června 2022. [28]

Do hlasování postoupily 3 návrhy, kterým mohl opět občan přidělit až dva body. Mezi těmito návrhy se objevily projekty Sdílna pro Litoměřice, piktogramy na přechodech a město bez nedopalků. Do hlasování se zapojilo 237 hlasujících a celkem rozdali 441 hlasů. Do 6. ročníku se zapojilo výrazně méně lidí než do ročníku předchozího. Vítězným návrhem se stala Sdílna pro Litoměřice, která získala převážnou většinu hlasů, přesně 328.

Pro tento ročník byla přidána i podrobnější analýza hlasujících. Z ní vzešlo, že se do hlasování zapojovaly více ženy než muži, a to v poměru 137:93. Nejpočetnější věkovou skupinou byli občané ve věku mezi 31 a 45 let (113 respondentů), druhou nejpočetnější pak byla skupina od 46 do 60 let (62 respondentů). [28]

3.8 Pravidla pro Tvoříme Litoměřice 2021

3.8.1 Podávání návrhů a požadavky návrhů

Navrhovatelem může být fyzická osoba s trvalým bydlištěm v Litoměřicích starší 15 let nebo právnická osoba se sídlem v Litoměřicích. Každý může podat pouze jeden návrh. Navrhovaný projekt musí být realizován na veřejném prostranství nebo ve veřejně přístupné budově, aby k němu občané měli volný přístup. Je důležité, aby návrh přesně odpovídal

finančním limitům, tzn. minimální náklady nesmí být menší než 10 000 Kč a maximální částka, kterou je město ochotno poskytnout na realizaci je 200 000 Kč. Dalším důležitým bodem je, že budoucí projekt musí být realizován na majetku ve vlastnictví města, jelikož prostředky participativního rozpočtu nejsou určeny pro majetek příspěvkových organizací města, základních a středních škol. [26]

Námět lze podat prostřednictvím online formuláře a musí obsahovat kontaktní údaje, název námětu, krátký popis a odůvodnění, přínos pro cílovou skupinu, místo, kde by byl projekt realizován a vizualizaci, ať už prostřednictvím fotografií tak i nákresů. [26]

3.8.2 Setkání s veřejností

Druhou fází PR je konzultace a ověření proveditelnosti projektu. Město Litoměřice proto projedná zaslané návrhy s jejich autory v předem domluveném termínu a následně budou pokračovat konzultace s příslušnými odbory a autory k proveditelnosti návrhů. Pokud návrh projektu projde, postupuje do další fáze, kterou je hlasování. [26]

3.8.3 Hlasování

Hlasovat mohou lidé, kteří mají trvalé bydliště v Litoměřicích. Hlasují prostřednictvím mobilních telefonů v aplikaci mobilního rozhlasu Munipolis nebo v infocentrech města. Každý účastník hlasování má k dispozici dva hlasy, které může a nemusí využít. [26]

3.9 Dobříš

Dobříš je město ve Středočeském kraji v okrese Příbram ležící přibližně 60 kilometrů od Rakovníka. Město obývá podle ČSÚ 8 707 obyvatel (k 31. 12. 2021), což je o cca 6 000 méně, než má Rakovník. Občanů, kteří se tak mohou účastnit hlasování k participačnímu rozpočtu je ve věkové skupině 15+ přesně 7 161.

V roce 2022 proběhl již 4. ročník participativního rozpočtování s názvem „Tvoříme Dobříš“. Na celý proces využívají stránky tvorime.dobris.cz/, kam občané vkládají své návrhy a následně na nich hlasují. Takto projekt je realizován na online platformě Decision 21 a město s tím nemá skoro žádnou námahu. Pouze zaplatí poskytovateli, a pokud bude chtít, platforma mu může nabídnout i hlubší analytické výstupy. Díky Decision 21 je využívána metoda více hlasů, díky čemuž může občan využít více plusových bodů a také bod záporný. Dobříš běžně využívá dvou kladných bodů a jednoho záporného s výjimkou

ročníku pro rok 2021, kdy měl každý občan k dispozici kladné hlasy tři a pouze jeden záporný.

V roce 2022 měla Dobříš schválený rozpočet o celkové částce 314 913 tisíc korun. Z toho šlo na investice 92 122 tisíc (29,25 %). Participativní rozpočet v roce 2022 dosahoval částky 250 tisíc Kč, což představovalo 0,27 % z celkových investic. [29]

3.9.1 Tvoříme Dobříš 2019

První ročník PR byl zahájen 13. 6. 2019, kdy měli lidé možnost začít podávat své návrhy k projektů, které měly být zafinancovány. Tuto možnost měli až do konce července téhož roku a hlasování poté probíhalo od 15. srpna do 13. září. Veřejnou diskusi a prezentaci návrhů měli pak obyvatelé 10. září. Slavnostní vyhlášení výsledků proběhlo 14. září 2019 v rámci regionálních trhů. [30]

Celkem bylo podáno 21 návrhů, z nichž bylo 11 platných. Mezi nimi se objevily návrhy jako – vybudování dvou veřejných píttek, kryté posezení, venkovní posilovna pro náctileté či venkovní kompostéry. Celkem se zapojilo 325 hlasujících a společně udělili 778 hlasů. Vítězný návrh – venkovní posilovna v Lipkách získala 100 kladných hlasů a 8 hlasů záporných. Zvítězila tak ze 33 % nad ostatními návrhy. První ročník byl omezen rozpočtem ve výši 100 000 Kč, což zvolený návrh splňoval. [30]

3.9.2 Tvoříme Dobříš 2020

Druhý ročník započal již v listopadu 2019, kdy lidé měli možnost předkládat návrhy. V lednu 2020 bylo toto kolo participativního rozpočtu ukončeno a hlasovat se začalo 3. února 2020. Své návrhy mohli podavatelé prezentovat na veřejném zasedání a to přesně 27. února a hlasování pak bylo ukončeno 13. března téhož roku. V ten samý den byly již zveřejněny výsledky. [31]

V tomto roce se již projekty mohly pohybovat ve finančním rozmezí až do půl milionu korun. Celkem bylo podáno 20 návrhů, z toho pouze 4 nepostoupily do hlasování. V návrzích se objevovaly projekty jako defibrilátor na dobříšském náměstí, několik návrhů pro vybudování či rekonstrukci dětských hřišť, odpadkové koše nebo plány na opravu chodníků nebo veřejného osvětlení. Do hlasování se zapojilo o 145 občanů více, tzn. 470. Společně rozdali 1 128 hlasů a opět měli možnost rozdělit dva hlasy kladné a jeden záporný. Vítězným projektem se stalo vybudování chodníku v údolí Trnovského potoka, které získalo 32 % hlasů. Odhadovaná cena realizace byla kolem 300 tisíc korun, ale nakonec se od

projektu upustilo, jelikož jeho realizace by byla spojena s mnoho problémy. Hlavním důvodem pro toto rozhodnutí bylo také negativní stanovisko odboru životního prostředí. Z tohoto důvodu se vítězným projektem stal ten, který skončil na druhém místě – Dětské hřiště Větrník. To bylo slavnostně otevřeno 30. dubna 2021. [31]

3.9.3 Tvoříme Dobříš 2021

Podávání návrhů bylo zahájeno 12. 12. 2020 a ukončeno bylo k poslednímu dni ledna 2021. Následně byla posouzena kompetentnost návrhů úřadem a 24. února proběhla veřejná prezentace návrhů. Kvůli epidemickým opatřením proběhla prezentace formou videokonference prostřednictvím platformy Teams, kde byly návrhy pro třetí ročník představeny a následně probíhala diskuse.

Celkem bylo navrženo 17 projektů, z nichž bylo do hlasování propuštěno pouze návrhů 8. Mezi nimi se objevila revitalizace zeleně, rozšíření venkovního sportoviště nebo koupě stojanů na kolo. Všechny projekty se směly pohybovat pouze do částky 100 tisíc korun, jelikož město chtělo vynaložit maximální částkou 200 tisíc korun (2x 100 tisíc Kč). Celkem se zapojilo 500 občanů a rozdali 1 555 hlasů. V tomto ročníku měli oproti minulým k dispozici hlasy kladné tři a stále jeden hlas záporný. Nejvíce hlasů získala revitalizace zeleně a nové přírodně blízké herní prvky (dětské hřiště Větrník) a na druhém místě skončila úprava schodů do rybníka Papež. K realizaci prvního projektu došlo v listopadu 2021 a dubnu 2022. Druhý projekt byl realizován již v červnu 2021. [32]

Novinkou tohoto ročníku byla podrobná analýza, ve které se účastníků hlasování ptali na bydliště, jaký mají vztah k Dobříši, jakého jsou věku a pohlaví nebo jaké mají nejvyšší dosažené vzdělání. Vše je podrobně zobrazeno níže v tabulce. Z výsledků je zřejmé, že nejvíce se do hlasování zapojili lidé ve věku od 20 do 35 let, vysokoškolského vzdělání a více se zapojovaly ženy než muži. [32]

3.9.4 Tvoříme Dobříš 2022

Zatím poslední ročník Tvoříme Dobříš byl spuštěn sběrem návrhů a to 12. prosince 2021. Tento první krok byl ukončen 15. ledna 2022 a následně byly jednotlivé návrhy posouzeny městským úřadem, zda splňují podmínky či nikoliv. Veřejné projednání pak probíhalo 10. února, a to prostřednictvím online setkání. Hlasování pak probíhalo od 24. února do 21. března 2022. [33]

Navrženo bylo 17 projektů, ale pouze 7 z nich bylo městských úřadem posouzeno jako vyhovující. Mezi těmito projekty se objevily návrhy pro venkovní převlékárny, Pumptrack nebo plán na kopii sochy sv. Jana Nepomuckého. [33]

V tomto ročníku byly přijímány návrhy, jejichž realizace byla do 125 tisíc korun, jelikož město chtělo vynaložit maximální částku 250 tisíc. To je o 50 tisíc více oproti ročníku předchozímu. Do hlasování se zapojilo 760 lidí a společně udělili 1 823 hlasů. K dispozici měli 2 kladné hlasy a 1 záporný a v průměru podle statistik z platformy Decision 21 udělil jeden hlasující 2,399 hlasů. Přesně 57 % hlasů získal návrh na Pumptrack Dobříš, pro který hlasovalo 437 lidí. Na druhém místě pak skončil projekt „Barevné hry na chodník“, pro který hlasovalo 233 lidí, tedy 31 %. [33]

3.10 Pravidla pro Tvoříme Dobříš 2022

3.10.1 Podávání návrhů

Podávat návrh může fyzická osoba starší 15 let se vztahem k Dobříši nemusí se proto jednat o osobu s trvalým pobytem ve městě. Každý navrhovatel může podat jen jeden návrh. Aby návrh postoupil do hlasování, musí navrhovatel osobně nebo prostřednictvím zástupce odprezentovat návrh na jednom z veřejných setkání. Dále musí návrh obsahovat: Název, popis projektu, veřejný přínos, lokalizace, fotodokumentaci současného stavu, předpokládanou finanční náročnost, kontakt na navrhovatele a volitelný je situační náčrt. Návrh se podává prostřednictvím formuláře na webové stránce tvorime.dobris.cz [34]

3.10.2 Požadavky projektu

Navržený projekt musí být veřejně prospěšný, měl by primárně řešit úpravy veřejných prostor. Město musí mít kompetenci návrh zrealizovat a pozemek, na kterém se má nacházet musí mít ve vlastnictví a být na území města. Odhadovaný rozpočet kompletní realizace je omezen částkou 250 000 Kč, a proto do hlasování budou připuštěny jen návrhy s cenou realizace do 125 tisíc Kč. Dále nesmí projekt propagovat produkty, služby nebo činnosti subjektů komerčního, nekomerčního, náboženského či politického charakteru. [34]

3.10.3 Setkání s veřejností

V průběhu hlasování proběhne setkání s veřejností, na kterém mají navrhovatelé povinnost představit své návrhy, ať už osobně nebo prostřednictvím zástupce. Následně bude probíhat diskuse nad celkovým projektem i jednotlivými návrhy. Pokud by nastala situace,

že se některé z návrhů budou podobat, bude možné návrhy sloučit po vzájemné dohodě navrhovatelů. Celé setkání bude vedeno moderátorem, bude přítomna koordinátorka projektu a odporní pracovníci radnice, který budou schopni ihned poskytnou konstruktivní zpětnou vazbu k představovaným projektům. [34]

3.10.4 Hlasování

Do hlasování se může zapojit každý občan, který žije, pracuje, studuje nebo tráví pravidelně volný čas v Dobříši, a to z toho důvodu, aby šlo o skutečnou podporu místní komunity. Celé hlasování probíhá anonymně prostřednictvím hlasovací platformy Decision 2, kde každý účastník může udělit plusové a minusový bod. Hlasování bude verifikováno unikátním PIN kódem, který bude zaslán prostřednictvím SMS zprávy. Jedno telefonní číslo bude možno využít na jedno hlasování. Vše je bezplatné. [34]

Pro jednotlivé návrhy se kladné hlasy sečtou a ty záporné se od nich odečtou. Pokud by se stalo, že po sečtením kladných a záporných hlasů by došlo k zápornému výsledku, bude návrh z hlasování vyřazen. Z těchto výsledků bude sestaveno pořadí, kde nejúspěšnějším projektem bude ten, který bude mít největší kladné číslo po sečtení kladných a záporných hlasů. Pokud by více projektů získalo stejný počet bodů, vítězí ten, který bude mít menší počet hlasů záporných. Pokud by se stalo, že by finanční prostředky nedostačovali na realizaci vítězného návrhu, bude o realizaci takového návrhu a o dalším postupu rozhodovat Rada města Dobříše. [34]

3.11 Slaný

Slaný, město, které leží ve Středočeském kraji v okrese Kladno přibližně 36 km od města Rakovník. Podle Českého statistického úřadu ve městě žije 15 862 obyvatel (k 31. 12. 2021), což je srovnatelný počet s Rakovníkem. Do participativního rozpočtu se mohou zapojit občané starší 18 let. V této věkové skupině zde žije přibližně 12 429 lidí.

Pilotní ročník participativního rozpočtu „Milion pro občany“ byl městem spuštěn v roce 2017. V roce 2022 měli občané zatím poslední možnost tento způsob veřejné participace využít, jelikož pro rok 2023 zastupitelstvo města neschválilo položku participativního rozpočtu. Veškeré potřebné informace k PR se mohou obyvatelé města dozvědět na webových stránkách www.meuslany.cz nebo na speciálně vytvořených stránkách k PR <https://mojeobec.kr-stredocesky.cz/portal/paroz/slany>, které byly poprvé použity v roce 2022. Navrhovatelé své návrhy musí odevzdat písemnou formou

prostřednictvím pošty nebo osobně na podatelně MěÚ Slaný. Pokud projekt postoupí do hlasování, tak hlasující mají možnost udělit 3 hlasy kladné a 1 hlas záporný. Jak název napovídá, občané rozhodovali o částce 1 milionu korun. [35]

V roce 2022 radní města schválili rozpočet v celkové výši 782 098,32 tisíc korun. Na investice vymezili částku 465 165 tisíc Kč, což představuje 59,48 % z celého rozpočtu. Na participativní rozpočet je každoročně vymezována částka 1 milionu korun. Ta představuje 0,21 % z celkové investic města. [36]

3.11.1 **Milion pro občany 2017**

V pilotním ročníku měli občané možnost odevzdávat své návrhy do 6. června 2017. Zbytek června byl pak věnován kontrole realizovatelnosti a úpravě jednotlivých návrhů a 27. června se konala veřejná prezentace návrhů. Občané pak měli možnost hlasovat až do 3. července. [37]

Celkem bylo přihlášeno 9 projektů a hlasování se zúčastnilo 850 osob. Společně rozdali 2 485 hlasů. Vítěznými projekty v prvním ročníku byly Nevyložená Pražská (sportoviště), tento projekt získal celkem 326 hlasů. Workoutové hřiště, které získalo 238 hlasů a Rozšíření hřiště Kocour s 231 hlasy. Mezi zbylými nevíťznými projekty byla Zahrada U Modráku, Mašinková vyhlídka, Psí hřiště, Lavičky na MHD, Lavičky ulice Wilsonova a Pítka. [37]

3.11.2 **Milion pro občany 2018**

Druhý ročník započal 15. března sběrem návrhů. Tato první fáze byla ukončena k 30. dubnu. Následovala fáze kontroly správnosti a případné úpravy podaných projektů, ta byla provedena do 15. května. Veřejné projednání proběhlo 22. května a následovalo hlasování, které bylo ukončeno 23. června 2018. [37]

V tomto ročníku se hlasování zúčastnilo 561 občanů a společně hlasovali o 6 návrzích mezi nimiž byl například Hrad Kocour III., Hrad Kocour IV. nebo Modernizace rozběžiště. Vítěznými návrhy se staly Dejme Háje Dětem (319 hlasů), Cyklohřiště Háje (303 hlasů), již zmiňované Modernizace rozběžiště (57 hlasů) a Slaný pro kočárky (52 hlasů). Dohromady bylo rozdáno 1 255 hlasů. Realizace vítězných projektů byla provedena do konce roku 2018. [37]

3.11.3 Milion pro občany 2019

Harmonogram třetího ročníku započal sběrem návrhů 1. února 2019. Tuto možnost měli předkladatelé až do 18. března, následně do 29. 3. probíhala kontrola a úprava projektů. V dubnu měli možnost předkladatelé veřejně prezentovat návrhy, které prošly do hlasování. To pak probíhalo v květnu a červu 2019. [37]

V tomto ročníku byl počet přihlášených projektů shodný s ročníkem prvním, tedy 9. Do hlasování se zapojilo 636 a společně rozdali 1 108 hlasů, což byl zatím nejmenší udělený počet hlasů ze všech ročníků. Do hlasování byly přihlášeny projekty jako Altánková krmítka, Knihobudky, Slaný pro kočárky nebo Hubatkova hrobka. Vítězných projektů bylo 5. Na prvním místě se umístily Florbalové mantinely se 161 hlasy. Na druhém Schody na Hrášku se 127 hlasy. Na místě třetím se umístil Palouček (dětské hřiště) se 112 hlasy. Na čtvrtém Slaný domovem přírody (hmyzí hotely a budky pro ptactvo) se 104 hlasy a posledním vítězným projektem byla Fitness stezka s 96 hlasy. Realizace jednotlivých projektů byla opět provedena do konce téhož roku. [37]

3.11.4 Milion pro občany 2020

Podat návrh projektu do participativního rozpočtu bylo možné do konce dubna 2020. Kontrola a úprava projektů probíhala do 15. května a do konce května museli navrhovatelé zaslat organizátorům prezentaci k projektu. Veřejné projednání bylo z důvodu pandemie Covid 19 přesunuto do online prostoru a bylo uskutečněno 15. června. Možnost hlasovat o návrzích měli občané až do 31. července a vyhodnocení výsledků bylo sděleno občanům do konce srpna téhož roku. [37]

Do čtvrtého ročníku bylo zapojeno 7 projektů, o kterých rozhodovalo 1034 hlasujících. Dohromady byl rozdán rekordní počet hlasů a to 3 036. Mezi návrhy se objevila například Motýlí louka Kvíček, Ptačí háj u Benaru nebo Veřejná galerie Tržiště. Prvním vítězným projektem s 626 hlasy se stala realizace parkovacích míst v ulici Čechova. Druhým vítězným projektem byla stavba bezpečného chodníku u Benaru s 543 hlasy a na posledním vítězným místě se umístila úprava nevyužité plochy v lesoparku Háje s názvem Palouček s 209 hlasy. [37]

3.11.5 Milion pro občany 2022

Pátý ročník proběhl po roční pauze v roce 2022. Od 14. února do 21. dubna měli možnost navrhovatelé podávat návrhy projektů k realizaci společně s jejich prezentací v ppt.

nebo pdf. Do 11. května následovala jejich kontrola, případná úprava a v ten samý den se konalo veřejné projednání. Od tohoto datu do 31. května měli občané starší 18 let možnost o návrzích hlasovat a rozdělit mezi ně 3 kladné hlasy a jeden hlas záporný. Vyhodnocení hlasování bylo provedeno 15. června. [37]

Do zatím posledního ročníku byly podány 4 návrhy, o kterých hlasovalo 561 lidí. Společně tak rozdali 1 249 hlasů. Jelikož bylo podáno jen malé množství projektů a jejich celková částka nepřesahovala 1 milion korun, tak se vítěznými projekty staly všechny přihlášené. Na prvním místě se umístil projekt Dětské hřiště za inline dráhou s 269 hlasy. Na místě následujícím se umístil projekt Lavičky a hlasatelna. Tento projekt zahrnoval doplnění laviček, pískoviště a vybudování jednoduché kabiny pro ozvučení stadionu pro soutěže v kopané a atletice a získal 213 hlasů. Dalším vítězným projektem s 204 hlasy se staly Lavičky u Velkého slánského rybníka. A posledním přihlášeným a také vítězným projektem byla Pítka ve Slaném. Ten obsahoval instalaci pitek v různých částech Slaného, kde se soustředí vícero lidí (centrum města, sportoviště, parky). Tento projekt získal 169 hlasů. Zatím zrealizovanými projekty jsou první dva zmíněné. Zbylé projekty budou realizovány v následujících měsících. [37]

3.12 Pravidla Milion pro občany 2022

3.12.1 Podávání návrhů

Předkladatelem návrhu projektu může být fyzická osoba nebo sdružení fyzických osob s trvalým bydlištěm ve Slaném nebo právnická osoba taktéž se sídlem či místem působení ve Slaném. Předkladatelem může být osoba mladší 18 let, ale pouze za předpokladu, že garantem tohoto projektu bude osoba starší 18 let. Společně s návrhem musí předkladatel předložit záznamový arch alespoň s 25 podporovateli, kteří mají trvalé bydliště ve Slaném. [35]

3.12.2 Požadavky návrhů

Aby návrh projektu mohl postoupit k hlasování musí splňovat několik kritérií. Návrh musí obsahovat konkrétní investiční opatření, které bude sloužit obyvatelům Slaného a přispěje ke zkvalitnění jejich života. Projekt se může realizovat jen na pozemcích a majetcích, které má město Slaný ve vlastnictví a současně i správě. Dále musí být realizován na veřejně přístupném místě. Přístup může být časově omezen, ale zásadou je volný vstup všem obyvatelům města. Projekt musí být v souladu s právním řádem České republiky a také

v souladu s platným územním plánem města. Vítězný návrh by měl být realizován vždy do konce daného roku, případně do konce roku následujícího. Provozní náklady za jeden rok by neměly přesáhnout 10 % celkových investičních nákladů projektu a udržitelnost by měla být minimálně 5 let. Další podmínkou je, že náklady na jeden projekt by měly být v minimální výši 50 000 Kč včetně DPH a v maximální výši 500 000 Kč včetně DPH. Celková částka pak musí pokrýt náklady související s projektovou případně jinou přípravou a také náklady na vlastní realizaci. V případě, že si předkladatel zajistí další finanční podporu projektu, celková částka může být vyšší. [35]

3.12.3 Setkání s veřejností

Setkání s veřejností slouží jako zpětná vazba před samotným hlasováním. V případě opakujících se dotazů na úpravu návrhu projektu může být ještě před hlasováním upraven ve spolupráci s úsekem rozvoje města. Účast je povinná pro všechny předkladatele, kteří mají 10 minut na odprezentování svého návrhu a následuje cca 5minutový prostor na dotazy. Prezentace, která je na setkání předvedena musí být odevzdána ve formátu ppt. nebo pdf. na e-mailovou adresu úseku vnějších vztahů do určitého termínu. Tyto prezentace spolu s návrhy a fotografiemi budou podkladem pro hlasování a další propagaci projektů. [35]

3.12.4 Hlasování

Do hlasování se mohou zapojit občané s trvalým bydlištěm ve Slaném a staří 18 let. Hlasovat mohou prostřednictvím webové aplikace a na místech k tomu určených (sběrné boxy v Knihovně). Každý hlasující má k dispozici 3 hlasy kladné a jeden hlas záporný, ale jednomu projektu může hlasující udělit jen dva hlasy. Po ukončení hlasování a stanovení výsledného pořadí budou projekty realizovány do vyčerpání celkové alokované částky. [35]

3.13 Komparace Rakovník-Dobříš-Litoměřice-Slaný

Pro komparaci participativních rozpočtů jednotlivých měst jsem zvolila k porovnání atributy – první ročník, počet hlasujících, výše alokované částky, počet přihlášených a vítězných projektů, charakter vítězných projektů a podíl investic na rozpočtu města a následný podíl PR na investicích. Srovnávacími roky budou 2019-2022. Toto období jsem zvolila, aby každé město mělo v komparaci alespoň údaje za poslední tři proběhlé ročníky PR.

V následující tabulce jsou uvedeny základní údaje týkajících se zkoumaných měst a jejich participativních rozpočtů.

Tabulka 3: Základní údaje PR pro jednotlivá města

	Dobříš	Litoměřice	Rakovník	Slaný
Počet obyvatel	8 707 (k 31.12.2021)	22 950 (k 31.12.2021)	15 142 (k 31.12.2021)	15 862 (k 31.12.2021)
PR (2021/2022)	250 tis. Kč	200 tis. Kč	1 mil. Kč	1 mil. Kč
Název PR	Tvoříme Dobříš	Tvoříme Litoměřice	Rozhodněte sami	Milion pro občany
První ročník	2019	2016	2020	2017
Zdroj	https://tvorime.dobris.cz/	https://zdravemesto.litomerice.cz/participativni-rozpocet	https://www.mesto-rakovnik.cz/urad/participativni-rozpocet/?ftresultmenu=participativn%C3%AD	https://mojeobec.kr-stredocesky.cz/portal/paroz/slany

Zdroj: Data z Českého statistického úřadu a MěÚ zmíněných měst (vlastní zpracování)

3.13.1 První ročník projektů

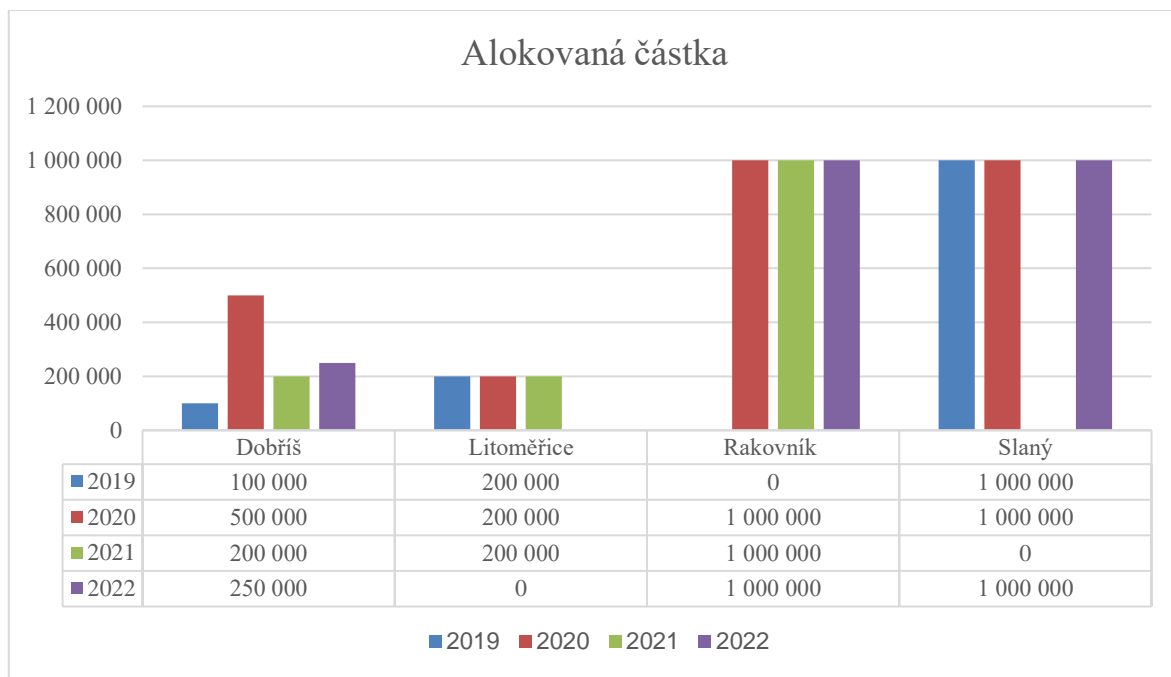
V České republice se poprvé participativní rozpočet konal v roce 2014, kdy jej zařadila do svého rozpočtu městská část Praha 7. Sledovaná města tuto participativní metodu zařadila až v letech následujících. První jej zařadily Litoměřice, a to v roce 2016. Mají za sebou tak největší počet proběhlých ročníků ze všech sledovaných měst. V následujícím roce, tedy v roce 2017, jej do svého rozpočtu zařadilo město Slaný a řadí se tak i na druhou příčku s počtem proběhlých ročníků. Na třetím místě se zařadila Dobříš, která začala s PR v roce 2019 a má za sebou 4 ročníky. Rakovník je město, které PR zařadilo do svého rozpočtu jako poslední, tedy v roce 2020, a má za sebou pouhé 3 ročníky.

3.13.2 Alokovaná částka

Jak je patrné z grafu č.1 za sledované období 2019-2022, největší počet financí do participativního rozpočtu vkládají města Slaný a Rakovník a to částku 1 milionu korun každý rok od zahájení tohoto typu participace. Jedinou výjimkou byl u Slaného rok 2021, kdy položku PR zastupitelstvo města neschválilo, a tudíž se v tomto roce PR nekonalo. U Rakovníka to je rok 2019, jelikož s PR započal až o rok později. Dalším sledovaným městem jsou Litoměřice, ty vkládají každoročně do PR částku 200 tisíc korun. Dobříš alokovanou částku v jednotlivých ročnících měnila. V roce 2019 poskytla na PR pouhých 100 tisíc, a

naopak v roce následujícím poskytla částku půl milionu korun. Rok 2021 a 2022 se od sebe lišil částkou 50 tisíc korun, neboť do prvního zmiňovaného roku město vložilo částku 200 tisíc korun a v roce následujícím o již zmiňovaných 50 tisíc korun více.

Graf 1: Alokovaná částka

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

3.13.3 Počet hlasujících

V průměru se ve všech městech může účastnit hlasování o projektech v participativním rozpočtu okolo 81 % obyvatel, jak je patrné z tabulky č.4. Přesto je účast na hlasování malá. Stoupající tendenci zaznamenává město Dobříš, kdy se každoročně hlasování účastní více lidí (údaje z grafu č.2). Zde se do hlasování mohou zapojovat občané starší 15 let. V prvním zmiňovaném ročníku 2019 to bylo pouhých 325 respondentů, tedy nějaká 4,5 % ze všech možných hlasujících. V roce 2022 počet respondentů narostl na 760 (10,6 % ze všech možných). V porovnání s ostatními městy měla Dobříš v roce 2022 největší účast na participativním rozpočtu.

Tabulka 4: Počet obyvatel a počet možných hlasujících

	Dobříš	Litoměřice	Rakovník	Slaný
Počet obyvatel	8 707	22 950	15 142	15 862
Možný počet hlasujících	7 161	19 224	12 267	12 429

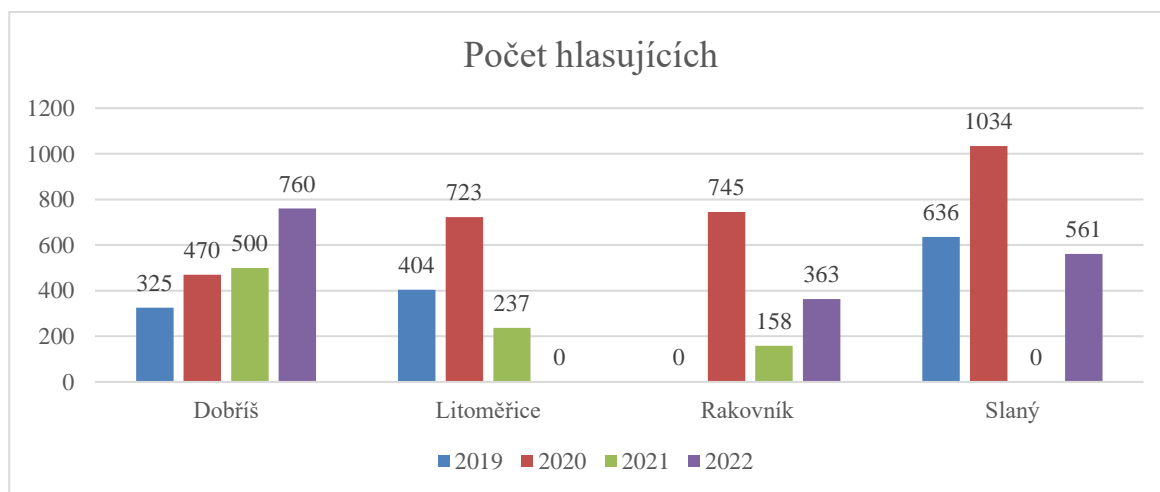
Zdroj: Český statistický úřad k 31.12.2021 (vlastní zpracování)

V Litoměřicích nejvyšší účast zaznamenali v roce 2020 a to přesně 723 respondentů, odpovídá to 3,8 % ze všech možných hlasujících starších 15 let, kteří se hlasování mohli účastnit. Pro tento rok je to 3. nejvyšší účast v porovnání s ostatními městy (nejvyšší měl Slaný). Naopak nejmenší počet hlasujících měly Litoměřice o rok později a to pouhých 237 hlasujících (1,2 % možných hlasujících). Pro rok 2019 to pak bylo 404 respondentů, kteří zastupovali 2,1 % obyvatel starších 15 let.

Město Rakovník zaznamenalo rekordní účast při prvním ročníku participativního rozpočtu v roce 2020 a to 745 hlasujících, ti představovali 6 % možných hlasujících starších 18 let. V roce následujícím se do PR zapoj nejmenší počet hlasujících ze všech ročníků ve srovnání s ostatními městy. Hlasovalo 158 občanů, tedy 1,3 % obyvatel, kteří splňovali výše zmiňovanou věkovou hranici. V posledním zkoumaném roce 2022 se zapojilo 363 respondentů a podle slov Jana Mudry město doufá v rostoucí počet hlasujících na následující ročníky „Rozhodněte sami“.

Slaný je město, které má srovnatelný počet obyvatel i počet možných hlasujících s Rakovníkem. Přesto se hlasování účastní o poznání více obyvatel města, než tomu je v Rakovníku. Nejvyšší účast na participativním rozpočtu Slaný zaznamenal v roce 2021 a to 1034 respondentů (8,3 %). Je to rekordní účast v porovnání se všemi městy a jejich dosavadními ročníky. Naopak nejnižší účast město zaznamenalo v roce 2022, kdy se do hlasování zapojilo 561 respondentů (4,5 %). Přesto je to v porovnání s městy druhá nejvyšší účast pro tento rok. V roce 2019 se hlasování účastnilo 636 obyvatel a společně představovali 5,1 % všech možných občanů starších 18 let, kteří se na participativním rozpočtu mohli podílet.

Graf 2: Počet hlasujících

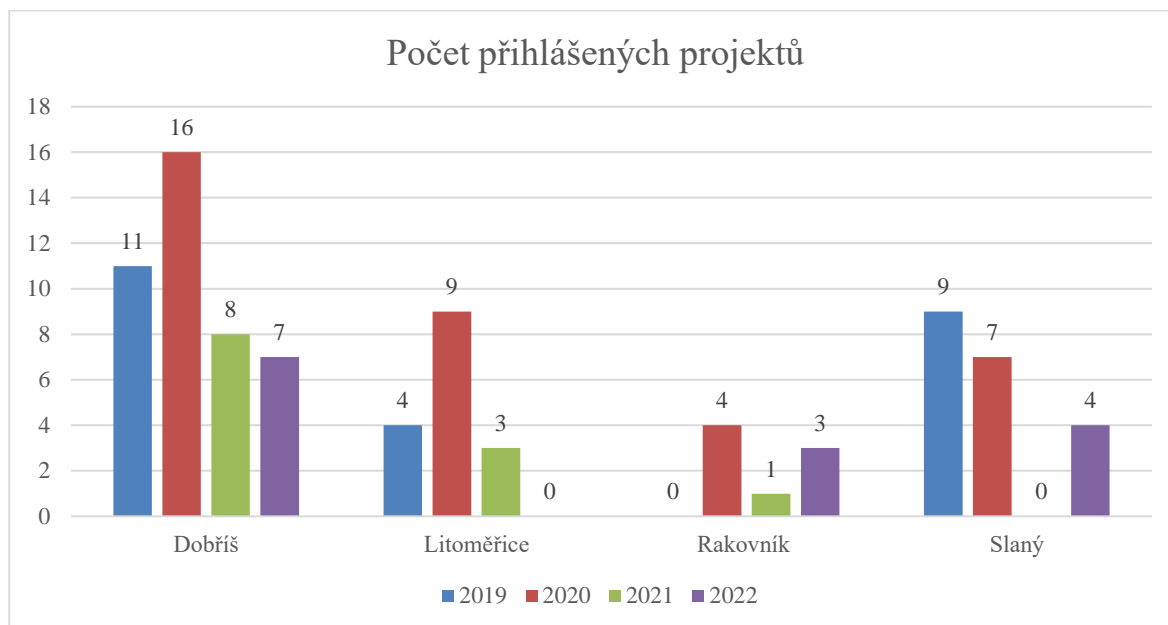
Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

Jak je patrné z údajů výše. Obecně se do participativního rozpočtu zapojuje malé množství občanů. To může být dané skladbou obyvatel v dané lokalitě, ale i v tom, kdo se hlasování může účastnit. Důvodem může být i nezajímavost navržených projektů. Pokud by se projekty týkaly širší škály obyvatel měst, tak by se na hlasování více podíleli. Protože pro občany je podstatné, o čem rozhodují. Dalším důvodem malého počtu účastníků může být nedostatečná edukačně-informační kampaň. Právě ta má za následek, že se o celém procesu a cílech participativního rozpočtu dozví velké množství lidí, kteří se pak následně budou moci do hlasování zapojit.

3.13.4 Přihlášené a vítězné projekty

Z grafu č.3 lze pozorovat, že největší počet přihlášených projektů má Dobříš. Jak je také z grafu patrné, největší nárůst Dobříš zaznamenala v roce 2020, kdy měla přihlášených 16 návrhů projektů a v letech dalších zaznamenala klesající tendenci. V posledním sledovaném roce měla přihlášených 7 projektů, což je ale v porovnání se zbylými sledovanými městy stále největší počet pro rok 2022. V Litoměřicích můžeme pozorovat nejvyšší počet projektů také v roce 2020, kdy jich měla přihlášených celkem 9 avšak v roce před a také v roce následujícím počet projektů byl výrazně nižší. Do prvního ročníku PR v Rakovníku byly zapojeny 4 projekty, zatím největší počet v tomto městě. V roce 2021 byl přihlášen pouze jeden projekt. Tento rok v porovnání s ostatními městy je tak rokem s nejmenším počtem přihlášených projektů vůbec. Město Slaný má, jak je z grafu patrné, klesající tendenci, co se týče přihlášených projektů. Nuly v grafu neznamenaají, že nebyl přihlášen žádný projekt. Znamenají, že v daný rok město neschválilo položku participativního rozpočtu nebo doposud nebyly zveřejněny výsledky, jako je to v případě Litoměřic, které poslední ročník PR budou vyhodnocovat až v roce 2023.

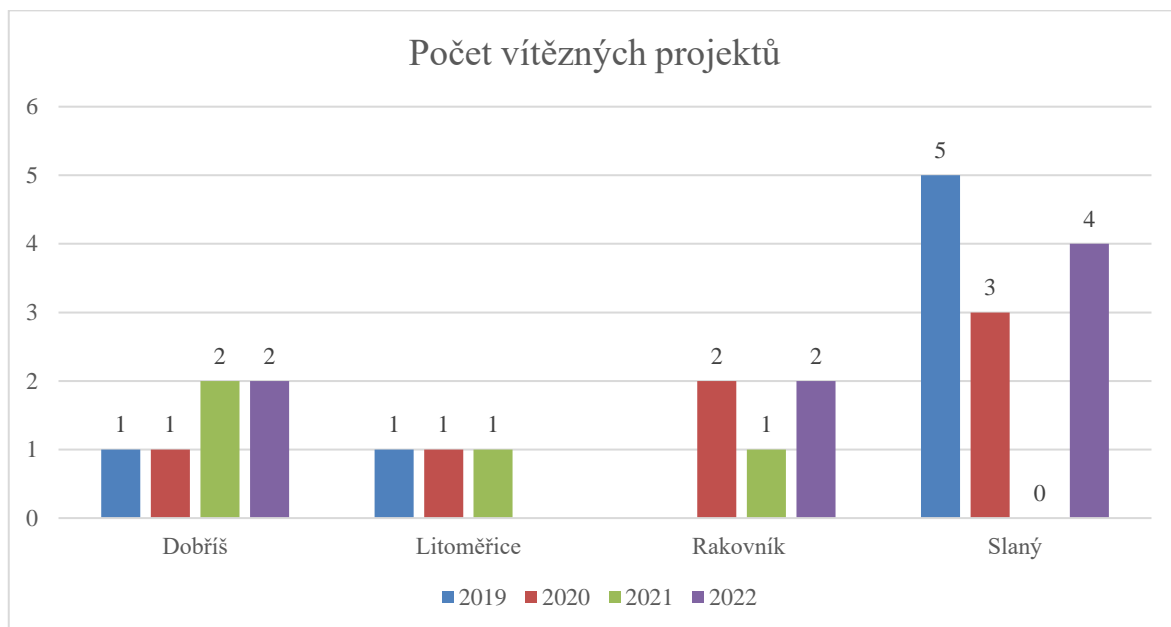
Graf 3: Počet přihlášených projektů

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

V polovině sledovaných případů se vítězným projektem stal pouze jediný ze všech přihlášených, jak je patrné z grafu č.4. Tento trend zachovávají Litoměřice, které každý ročník vybírají pouze jeden vítězný projekt, kterému připadne částka 200 tisíc korun. V Dobříši tento trend drželi v letech 2019 a 2020, i přesto že v roce 2020 vložili do PR částku půl milionu korun. Od roku 2021 vybírají vítěze dva. Rakovník částku 1 milionu korun rozděljuje mezi 2 vítězné projekty, avšak v roce 2021 byl vítězem pouze jeden projekt, jelikož se do PR více návrhů nepřihlásilo. Slaný alokovanou částku rozděljuje mezi co nejvíce projektů, dokud nebude částka plně vyčerpána. Proto v roce 2019 vybral z 9 přihlášených 5 vítězných projektů, v roce následujícím ze 7 přihlášených, vyhrály 3 projekty a v roce 2022 zvítězily všechny přihlášené projekty.

Graf 4: Počet vítězných projektů

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

3.13.5 Charakter vítězných projektů

Charakter projektu jsem vymezila dvěma pojmy. Prvním je charakter kreativního/užitkového rázu, dále jen jako ChK/U. Tento druh projektů je spojen s vybudováním a pořízením zcela nových prvků na ještě nezastavěném místě. Mezi tyto projekty patří například chodník v údolí Trnavského potoka, sportovní stezka v Hájích nebo dětské hřiště při ZŠ Havlíčkova. Druhým typem projektů je charakter revitalizační, dále jen ChR. Tento typ je spojen s obnovovací činností, tedy s přeměnou již vzniklých veřejně přístupných prvků. Do této kategorie spadá revitalizace hřiště Hájek nebo rozšiřovací hry na chodník k dětskému hřišti.

Tabulka 5: Charakter vítězných projektů

	2019	2020	2021	2022
Dobříš	ChK/U	ChK/U	ChR	ChK/U + ChR
Litoměřice	ChK/U	ChK/U	ChK/U	-
Rakovník	-	ChK/U + ChR	ChK/U	ChK/U
Slaný	ChK/U + ChR	ChK/U + ChR	-	ChK/U + ChR

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

Jak je patrné z tabulky č.5 nejvíce jsou zastoupeny projekty s charakterem kreativního/užitkového rázu, a to v poměru 12:6, pokud započítáváme i ročníky, ve kterých zvítězily projekty jak s ChK/U, tak s ChR. V Dobříši převažuje ChK/U. Projekty, které zde

zvítězily a spadaly do této kategorie jsou Venkovní posilovna v Lipkách, Chodník v údolí Trnovského potoka a Pumptrack. Projekty, které spadají do druhé kategorie jsou Revitalizace zeleně a nové herní prvky na dětském hřišti Větrník, Úprava schodů a rozšíření dětského hřiště o hry na chodník. V Litoměřicích si občané zvolili jako vítězné projekty jen ty, které spadaly do kategorie ChK/U. Konkrétně to byly projekty Dětské hřiště při ZŠ Havlíčkova, KOmunitní Zahrada a Sdílna. V Rakovníku pak opět převládá charakter kreativního rázu, do kterého spadají projekty Vnitřní horolezecká stěna, Lipové stromořadí podél cyklostezky Rakovník – Olešná, Systém elektronické časomíry a Naučné panely. Jen jeden vítězný projekt patřil do kategorie ChR, a to v roce 2019, kdy si občané jako jednoho z vítězných projektů odhlasovali Revitalizaci hřiště Hájek. Slaný je město, kde se každý rok zvolí projekt jak z kategorie ChK/U, tak z kategorie ChR. Je to především tím, že každoročně vítězí více projektů než v již zmiňovaných městech. Florbalové mantinely, Sportovní stezka v Hájích, Schody na Hrášku, Slaný domovem přírody, Parkovací místa v ulici Čechova, Dětské hřiště za inline dráhou, Pítka a Lavičky u velkého rybníka, to jsou slánské vítězné projekty, které spadají do kategorie ChK/U. Jsou zde projekty, jako revitalizace hřiště Palouček, úprava chodníku nebo přestavba laviček a hlasatelný, které spadají do kategorie ChR.

3.13.6 Rozpočet a investiční výdaje

Návrh rozpočtu a odpovědnost za jeho plnění má vždy výkonný orgán obce. Rozpočet proto musí být úplný, pravdivý a reálný, aby se mohlo v průběhu roku kontrolovat jeho plnění. [38, s. 63-64] Jak je patrné z tabulky č.6, výrazné výkyvy v rozpočtu můžeme pozorovat u města Rakovník a Slaný. Zbylá města mají rozpočet více méně v průběhu let 2019 a 2022 stálý.

Data jsou brána ze závěrečných účtů měst, která jsou dostupná na jejich webových stránkách. V případě roku 2022 je využit schválený rozpočet, jelikož závěrečné účty nebyly doposud zveřejněny (k 9. 3. 2023).

Tabulka 6: Rozpočet jednotlivých měst

	2019	2020	2021	2022
Dobříš	357 224,00	304 118,00	280 435,00	314 913,00
Litoměřice	653 921,69	672 563,23	626 936,58	680 369,40
Rakovník	530 843,00	396 666,00	418 230,00	462 095,01
Slaný	506 598,40	458 674,84	612 455,18	782 098,32

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

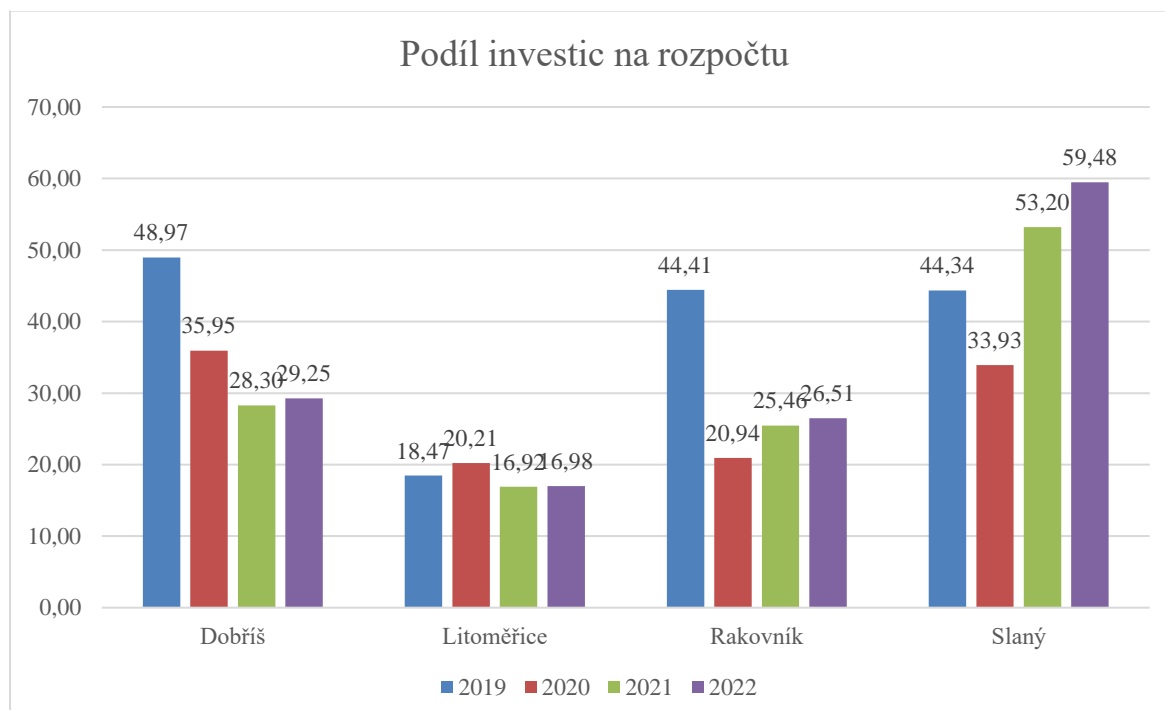
Z tabulky č.7 a následně i z grafu č.5 je patrné, jak velká částka z rozpočtu jednotlivých měst jde na celkové investice. Poměrně stálou částku z rozpočtu na investice odvádí Litoměřice, u kterých se to v průměru pohybuje okolo 18 %. Dobříš od roku 2019 do roku 2021 zaznamenává klesající tendenci. V prvním zmiňovaném roce dala na investice 48,97 % z celkového rozpočtu, ale v roce 2021 na ně poskytla pouhých 28,30 %. [39] V následujícím roce se toto procento zvedlo o 0,95 %. Rakovník měl rekordní podíl investic na celkovém rozpočtu v roce 2019 a to 44,41 %. [22] V roce následujícím tento podíl klesl na 20,94 % a ve zbylých pozorovaných letech opět mírně stoupal. Slaný je město, které poskytuje na investice největší podíl z rozpočtu ze všech sledovaných měst. V roce 2019 to bylo 44,34 %, v roce následujícím tento podíl klesl na 33,93 %. Naopak v roce 2021 výše podílu investic na rozpočtu výrazně vzrost a to na 53,20 % a rok 2022 byl rekordním rokem, kdy tento podíl vyšplhal na 59,48 %, což je nejvyšší podíl ze všech sledovaných měst. [36]

Tabulka 7: Investice pozorovaných měst

	2019	2020	2021	2022
Dobříš	174 938,79	109 336,00	79 357,00	92 122,00
Litoměřice	120 774,48	135 915,45	106 062,02	115 531,02
Rakovník	235 770,00	83 070,00	106 464,00	122 498,00
Slaný	224 620,18	155 644,30	325 835,00	465 165,00

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

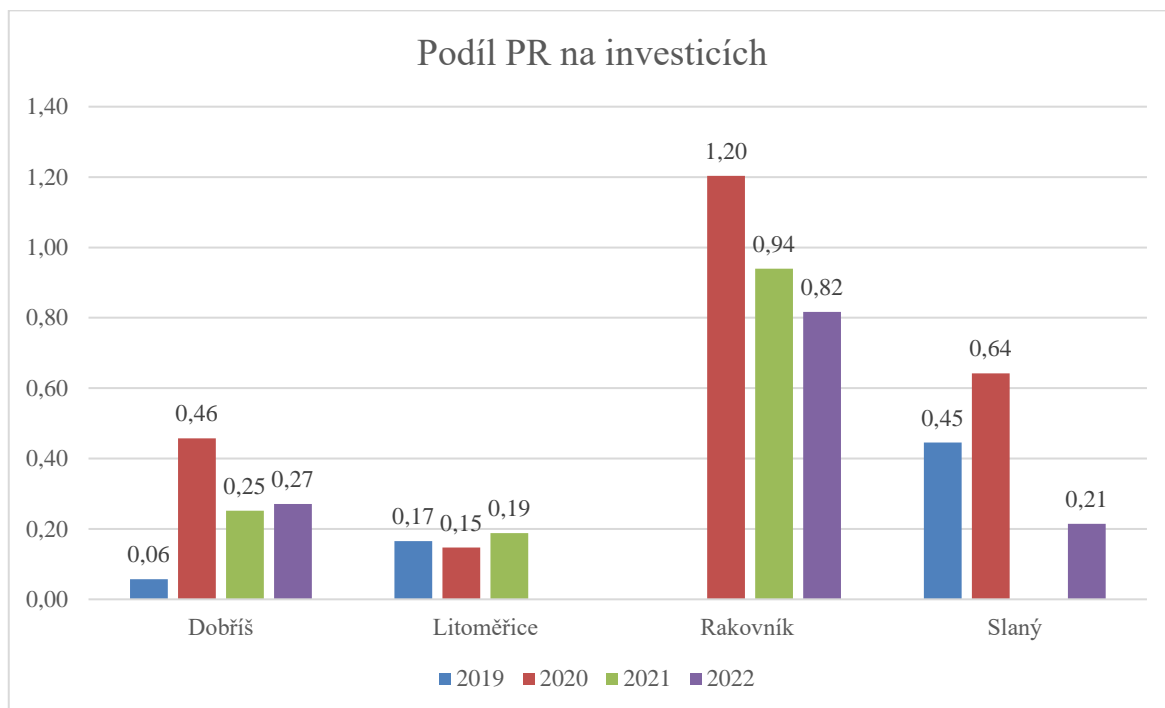
Graf 5: Podíl investic na rozpočtu pozorovaných měst

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

Participativní rozpočet zaujímá největší podíl na investicích města v Rakovníku, kde v prvním roce svého působení (2020) dosáhnul 1,2 %. V letech následujících tento podíl klesal. Podle slov Jana Mudry, by město bylo ochotno částku na participativní rozpočet zvýšit, ale jen v případě, kdy by se zvýšila i účast na hlasování a předkládání návrhů. Poměrně stálý podíl PR na investicích města mají Litoměřice, kde se to v letech 2019-2021 pohybovalo okolo 0,17 %. Výkyvy v tomto podílu má město Slaný, které v prvním sledovaném roce (2019) vyhradilo na PR 0,45 % z investic. V roce následujícím to bylo o 0,19 % více. Naopak v roce 2022 tento podíl klesl na pouhých 0,21 %. V Dobříši si drží poměrně stálé procento až v posledních 2 sledovaných letech a to okolo 0,26 %. V roce 2019 to bylo pouhých 0,06 % a v roce 2020 se podíl PR na investicích města vyšplhal až na 0,46 %. Jak je tedy patrné z grafu č.6, největší podíl PR na investicích města má Rakovník, a naopak nejmenší podíl mají Litoměřice.

Graf 6: Podíl participativního rozpočtu na celkových investicích

Zdroj: MěÚ porovnávaných měst (vlastní zpracování)

Ve sledovaných městech vkládají do participativního rozpočtu v porovnání s celkovými investicemi města velmi malé částky. To může být způsobené i malou účastí na hlasování. O velkých částkách v porovnávaných městech se vždy hlasuje na zastupitelstvu města, které je veřejné a k rozpočtu se zde může vyjádřit každý občan města. Tuto možnost však občané porovnávaných měst nevyužívají nebo o ní vůbec nevědí.

4 Zhodnocení a závěr

Tato bakalářská práce měla čtyři cíle. Jedním z nich bylo identifikovat možnosti a limity participativního rozpočtu. Velkou výhodou participativního rozpočtu je spolupráce občanů na rozvoji města. Díky tomuto typu participace se zároveň vzdělávají v oblasti fungování obecní samosprávy a tím posilují svůj zájem o dění ve městě. Jedním z hlavních limitů participativního rozpočtu je nízký zájem občanů na tomto druhu participace, je důležité, aby zastupitelé města dávali občanům odezvu, která by dokazovala, jak moc si zastupitelé váží času a úsilí, které občané věnují právě participativnímu rozpočtu.

Druhým cílem bylo zasadit participativní rozpočet do celkového kontextu občanské participace na lokální úrovni. Ten stojí na samém vrcholu participačního žebříku, a to v podobě rozhodování v rukou občanů. Aby dobře fungoval, musí mít občané dobrou informovanost ze strany vedení obce, musí mít možnost podávat připomínky v případě nespokojenosti fungování obce a dalším důležitým bodem je rovnost všech zúčastněných při setkáních, kdy je možnost hledat společná řešení. Obyvatelé měst mají možnost se účastnit veřejných zasedání zastupitelstva, na kterých je projednáván rozpočet. Tímto způsobem mohou podávat jakékoliv připomínky k rozpočtování obce.

Třetím cílem bylo zhodnotit dosavadní zkušenosti s tímto nástrojem místního rozvoje ve městě Rakovník. Každoročně vymezuje na participativní rozpočet částkou jednoho milionu korun, což v roce 2022 představuje 0,82 % z celkových investic. Podle slov Jana Mudry si občané tento typ participace sami vyžadovali, přesto účast na hlasování je minimální. Zapojují se do něj pouhá 3 % ze všech možných obyvatel starších 18 let. Po rozhovoru s Janem Mudrou jsme došli k závěru, že by bylo dobré, kdyby byla věková hranice účasti na hlasování snížena na 15 let jako to mají v Dobříši a Litoměřicích.

Čtvrtým cílem bakalářské práce je zhodnotit parametry participativního rozpočtu města Rakovník spolu s parametry vybraných měst – Dobříš, Litoměřice, Slaný. Z tohoto porovnání vzešlo, že Rakovník zahájil participativní rozpočet jako jedno z posledních měst, a to v roce 2020. Co se týče účasti na hlasování je na tom Rakovník v porovnání se zbylými městy nejhůře. Z rozhovoru s Janem Mudrou vyplynulo, že v Rakovníku není vhodná skladba obyvatel, která by se dobrovolně na tomto typu participace podílela. Převládají méně kvalifikovaní a starší obyvatelé. V poměru počtu obyvatel a počtu možných hlasujících je na tom nejlépe Dobříš a Slaný. Rakovník je také nejhorší v porovnání s ostatními městy v počtu přihlášených a vítězných projektů. V průměru se každoročně přihlásí pouhé dva

projekty, ze kterých je alespoň jeden vítězný. V počtu přihlášených projektů je na tom nejlépe město Dobříš, ve kterém se průměrně hlásí 10 projektů z nichž je ale vítězný pouze jeden nebo dva projekty. Pokud porovnáme počet vítězných projektů, tak v tom je nejlepší město Slaný, kde vyberou takový počet projektů, který odpovídá částce jednoho milionu korun. V průměru jsou to čtyři vítězné projekty. Charakter vítězných projektů je ve všech městech poměrně vždy shodný. Jedná se o charakter kreativního/užitkového rázu, kdy je vybudován nebo pořízen zcela nový prvek na ještě nezastavěném místě. V Rakovníku se mezi tyto projekty zařadila například Lipová alej podél cyklostezky Rakovník-Olešná, Naučné panely nebo Dětské hřiště Hájek. Posledním porovnávaným aspektem participativního rozpočtu byl podíl investic na rozpočtu měst a následný podíl PR na investicích. Největší podíl ze všech pozorovaných měst investic na rozpočtu města zaznamenává Slaný, kdy se podíl pohybuje v průměru okolo 47 %. Naopak nejmenší podíl zaznamenávají Litoměřice. Rakovník se drží v průměru na 29,33 procentech. V porovnání s ostatními městy, jak je zmiňováno výše, má v Rakovníku participativní rozpočet největší podíl na investicích, a to v průměru 0,99 %. Nejmenší mají pak naopak Litoměřice, a to v průměru 0,17 %.

Seznam použitých zdrojů

4.1 Literatura

- [6] ALLEGRETTI, Giovanni a Carsten HERZBERG. Participatory budgets in Europe Between efficiency and growing local democracy [online]. [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <https://ecas.issuelab.org/resource/participatory-budgets-in-europe-between-efficiency-and-growing-local-democracy.html>
- [9] BRABEC, Dušan. Participatory Budgeting in the Czech Republic between 2014 and 2018. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K – Politologia*. 2019, **26**(2), 91-101. ISSN 1428-9512. Dostupné z: doi:10.17951/k.2019.26.2.91-101
- [16] ČERMÁK, Daniel a Jana VOBECKÁ. *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-067-4.
- [12] ČERNÝ, Vojtěch. *Metodika tvorby participativního rozpočtu pro města v ČR* [online]. Praha: Agora CE, 2016 [cit. 2023-02-03]. ISBN 978-80-906397-2-0.
- [18] ČMEJREK, Jaroslav, Václav BUBENÍČEK a Jan ČOPÍK. *Demokracie v lokálním politickém prostoru: [specifika politického života v obcích ČR]*. Praha: Grada, 2010. Politologie (Grada). ISBN 978-80-247-3061-5.
- [1] DRULÁK, Petr. Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-385-7.
- [2] HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
- [17] NEJDL, Pavel a Daniel ČERMÁK. *Participace a partnerství v místní veřejné správě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-130-9.
- [37] PODHRÁZSKÁ, Lucie. Výsledky participativního rozpočtu 2017-2022.
- [38] PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-5608-0.
- [15] SECONDO, Donata a Josh LERNER. Our Money, Our Decision: Participatory Budgeting Takes Root in New York City. *Social Policy*. 2011, 22-25. Dostupné z: doi:<https://www.abeoudshoorn.com/publications/pbnyc.pdf>
- [14] SEDMIHRADSKÁ, Lucie. *Rozpočtový proces obcí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-967-0.
- [4] SHAH, Anwar, ed. PARTICIPATORY BUDGETING [online]. Washington D.C.: The World Bank, 2007 [cit. 2022-10-23]. ISBN 978-0-8213-6923-4. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10986/6640>
- [7] SINTOMER, Yves, Carsten HERZBERG a Anja RÖCKE. Participatory Budgeting in Europe: Potentials and Challenges. *International Journal of Urban and Regional Research*. 2008, (321), 164-178. Dostupné z: doi:10.1111/j.1468-2427.2008.00777.x.
- [13] WAMPLER, Brian. *A Guide to Participatory Budgeting* [online]. [cit. 2022-10-23].
- [3] WAMPLER, Brian. Participatory Budgeting: Core principles and Key Impacts. *Journal of Public Deliberation*: Vol. 8 : Iss. 2 [online]. 2012 [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.16997/jdd.138>

4.2 Internetové zdroje

- [5] ALTERNATIVA ZDOLA. *Příručka participativního rozpočtu* [online]. [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <http://alternativazdola.cz/wp-content/uploads/2012/04/prirucka-participativniho-rozpocetu.pdf>
- [2] Historie města: Krátký pohled do historie. In: Město Rakovník [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.mesto-rakovnik.cz/mesto-1/historie-mesta/>
- [2] Historie. In: Městské informační centrum Rakovník [online]. [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://www.infocentrum-rakovnik.cz/mesto-a-okoli/mesto-rakovnik/historie/>
- [1] JAK PŘIZVAT OBČANY KE SPOLUPRÁCI ANEB JAK DÁT RADNICI UŠI, 9] ABY SLYŠELA, CO LIDÉ CHTĚJÍ [online]. Agora CE, 2008 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: http://agorace.cz/wp-content/uploads/2019/05/Participace_-_Jak_prizvat_obcany_ke_spolupraci.pdf
- [2] Město Dobříš - Rozklikávací rozpočet. In: MONITOR [online]. [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00242098/prehled?rad=j&obdobi=2211>
- [8] Odkud se vzalo participativní rozpočtování?. In: Participace 21 [online]. [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <https://www.participace21.cz/aktuality/vznik-participativniho-rozpocetovani>
- [2] Participativní rozpočet 2023: Pravidla pro předkladatele. Rakovník, 2022. Dostupné také z: https://www.mesto-rakovnik.cz/e_download.php?file=data/editor/527cs_2.pdf&original=P1_PaR_2023_P_ravidla_pro_predkladatele.pdf
- [3] Participativní rozpočet: Zásady. In: Královské město Slaný [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://mojeobec.kr-stredocesky.cz/portal/paroz/slany/zasady>
- [3] Pravidla pro Tvoříme Dobříš: 4. ročník participativního rozpočtování. In: Tvoříme Dobříš [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://tvorime.dobris.cz/tvorime-dobris-2022/pravidla>
- [2] Rozklikávací rozpočet Město Rakovník [online]. In: . [cit. 2023-02-11]. Dostupné z: <http://78.111.122.2:8083/Gordic/GReportViewer/#>
- [3] SCHVÁLENÝ ROZPOČET 2022: Slaný. In: . Dostupné také z: https://www.meuslany.cz/assets/File.ashx?id_org=14936&id_dokumenty=75833
- [2] Tvoříme Litoměřice 2021: Pravidla participativního rozpočtu Města Litoměřice. Litoměřice, 2021. Dostupné také z: https://zdravemesto.litomerice.cz/media/cache/file/0a/01_pravidla_PaR_2021.pdf
- [2] Tvoříme Litoměřice - participativní rozpočet. In: Zdravé město Litoměřice [online]. [cit. 2023-02-06]. Dostupné z: <https://zdravemesto.litomerice.cz/participativni-rozpocet>
- [1] ÚSPĚCHY PARTICIPATIVNÍHO ROZPOČTOVÁNÍ V ČR V ROCE 2016 [online]. In: . [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <https://www.participativni-rozpocet.cz/blog/2017/05/02/uspechy-participativniho-rozpocetovani-v-cr-v-roce-2016/>
- [1] VOJTÍŠKOVÁ, Kateřina. Česká cesta k participativnímu rozpočtování [online]. In: . [cit. 2022-10-23]. Dostupné z: <http://alternativazdola.cz/katerina-vojtiskova-ceska-cesta-k-participativnimu-rozpocetovani/>

- [2 Výsledky participativního rozpočtu 2020-2022. Rakovník, 2022.
3]
- [2 Výsledky Participativního rozpočtu 2022. In: Rakovník [online]. [cit. 2023-02-06].
4] Dostupné z: <https://www.mesto-rakovnik.cz/aktualne/tiskove-zpravy-/radni-a-zastupitele-projednavali-651cs.html?ftresult=participativn%C3%AD>
- [3 Výsledky hlasování 2019: Tvoříme Dobříš 2019. In: Tvoříme Dobříš [online]. [cit. 0] 2023-02-06]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeDobris2019/vysledky>
- [3 Výsledky hlasování 2020: Tvoříme Dobříš 2020. In: Tvoříme Dobříš [online]. [cit. 1] 2023-02-06]. Dostupné z: <https://vote.d21.me/TvorimeDobris2020/vysledky>
- [3 Výsledky pro hlasování 2021: Tvoříme Dobříš 2021. In: Tvoříme Dobříš [online]. [cit. 2] 2023-02-06]. Dostupné z: <https://tvorime.dobris.cz/tvorime-dobris-2021/vysledky>
- [3 Výsledky pro hlasování 2022: Tvoříme Dobříš 2022. In: Tvoříme Dobříš [online]. [cit. 3] 2023-02-06]. Dostupné z: <https://tvorime.dobris.cz/tvorime-dobris-2022/vysledky>
- [2 ZÁVĚREČNÝ ÚČET ZA ROK 2021: Litoměřice. In: . Dostupné také z:
7] https://www.litomerice.cz/images/Clanky/eko/zu/zaverecny_ucet_2021.pdf
- [3 ZÁVĚREČNÝ ÚČET MĚSTA DOBŘÍŠE ZA ROK 2021. In: . Dostupné také z:
9] https://www.mestodobris.cz/assets/File.ashx?id_org=2796&id_dokumenty=486537

5 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

5.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma ročního cyklu PR podle Wamplera.....	16
Obrázek 2: Upravené schéma procesu participativního rozpočtování.....	17
Obrázek 3: Schéma participačního žebříku	21
Obrázek 4: Rozhodněte sami 2020	23
Obrázek 5: Rozhodněte sami 2021	24
Obrázek 6: Rozhodněte sami 2022	25

5.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Základní údaje Rozhodněte sami 2020-2022	27
Tabulka 2: Harmonogram Rozhodněte sami 2020-2022.....	28
Tabulka 3: Základní údaje PR pro jednotlivá města	40
Tabulka 4: Počet obyvatel a počet možných hlasujících	41
Tabulka 5: Charakter vítězných projektů.....	45
Tabulka 6: Rozpočet jednotlivých měst.....	47
Tabulka 7: Investice pozorovaných měst.....	47

5.3 Seznam grafů

Graf 1: Alokovaná částka.....	41
Graf 2: Počet hlasujících	42
Graf 3: Počet přihlášených projektů.....	44
Graf 4: Počet vítězných projektů	45
Graf 5: Podíl investic na rozpočtu pozorovaných měst.....	48
Graf 6: Podíl participativního rozpočtu na celkových investicích	49

5.4 Seznam použitých zkratk

PR – participativní rozpočet

MěÚ – městský úřad

Přílohy

Přepis rozhovoru s Mgr. Janem Mudrou

Proč jste začali s participativním rozpočtem v Rakovníku?

„Hlavním důvodem zavedení PR byl slib, který jsme dali občanům v našem předvolebním programu. Dalším důvodem byla rostoucí poptávka po tomto druhu participace. Lidé psali své návrhy a požadavky na město, vznikla i aplikace Moje obec, kam mohou lidé například hlásit jakékoliv závady, které ve městě objeví. Například když jdete po městě a nesvítí lampa, je plná popelnice nebo narazíte na něco rozbitého, tak to rovnou můžete skrze tuto aplikaci vyfotit a poslat na město. Můžete zde zaškrtnout kolonku „informujte mě o řešení“ a z města vám přijde odezva, jak s daným problémem naložili. Momentálně tuto aplikaci používá přes 1500 občanů. V participativním rozpočtu jsme se také inspirovali ostatními městy, které tuto metodu využívají.“

Který z přihlášených projektů se Vám nejvíce líbil?

„Zatím se mi líbily všechny přihlášené projekty, ať už to byla horolezecká stěna, která je umístěna v místní Sokolovně nebo dětské hřiště Hájek či lipová alej.“

Je nějaký návrh projektu, který byste sám přihlásil do PR? Neplánujete zařadit do hlasování speciální kategorii s projekty, které navrhla sama radnice města, jako to má například městská část Praha-Zbraslav?

„Naším návrhem byla ve druhém ročníku Lipová alej podél cyklostezky Rakovník-Olešná, takže ano, pokud nás něco napadne, návrh do participativního rozpočtu také zašleme, ale zařazení speciální kategorie neplánujeme.“

Nejvyšší účast na hlasování byla při prvním ročníku (a to 745, následující rok 158 a v roce 2022 byla účast 363 hlasujících), plánujete na následující roky přilákat občany k tomuto typu občanské participace, případně jak?

„Myslím si, že propagace PR v našem městě je dostatečná. Veškeré informace jsou vystaveny na webových stránkách města, na Facebooku, Instagramu, v aplikaci Moje obec, v týdeníku Raportu, v měsíčníku Radnice. Určitě bych byl rád, kdyby účast byla větší, ale jelikož je Rakovník víceméně průmyslovou zónou, tak ta skladba obyvatelstva není k občanské participaci nakloněna. Převažují méně kvalifikovaní občané a občané převážně vyšší věkové kategorie. I účast na volbách patří k nejmenším v našem kraji. Je to dáno i klesajícím počtem obyvatel. Dlouhodobě máme v programu podporovat výstavbu rodinných

domů, aby se mladí lidé stěhovali do Rakovníka a tím zvyšovali počet kvalifikovanějších lidí, kteří budou mít zájem o rozvoj svého okolí a města. “

Plánujete v PR nějaké změny? Například vytvoření speciálních stránek jen pro PR nebo snížit věkovou hranici pro hlasující na 15 let, jako je to například v Dobříši nebo navýšení částky?

„Město má poměrně nové stránky, asi 2 roky staré, na kterých jsou k nalezení veškeré informace ohledně PR spolu s potřebnými dokumenty. Hlasování pak probíhá pomocí portálu Survio, díky kterému mají možnost udělovat 2 kladné a jeden záporný hlas. Pro ty, kteří nepoužívají chytré telefony máme možnost hlasování v papírové podobě na radnici města. V posledním ročníku touto formou hlasovalo 30 lidí. Co se týče navyšování částky. Pokud bychom viděli větší zájem od občanů a každoročně by se hlásilo přes 6 projektů, potom bychom o navýšení uvažovali. A k věkové hranici, my máme nastaveno 18 let s trvalým bydlištěm v Rakovníku jako je to u voleb. Ale snížení na 15 let zní jako dobrý nápad a zkusím to navrhnout na další ročníky, tato změna by mohla zvýšit účast mladších lidí a také jejich zájem o dění ve městě. “

Jsou nějaké projekty, které nesplňovaly podmínky, a proto nemohly postoupit do hlasování?

„Zatím se nestalo, že by nějaký nesplnil podmínky uvedené v pravidlech pro PR. Pravidelně máme od občanů přihlášené v průměru 3 projekty, až na rok 2021, kdy byl předložen pouze jediný, a to již zmiňovaná lipové alej. ,,

Byl v nějaký projekt, které muselo město doinvestovat, jelikož na něj částka půl milionu nestačila?

„Doinvestovat se muselo již v prvním ročníku dětské hřiště Hájek, jelikož předkladatel dal do návrhu nejlevnější možnou variantu, která nesplňovala nutnou certifikaci. Proto hřiště nestálo plánovaných 500 tisíc, ale vyšplhalo se na částku kolem 800 tisíc korun, ta se potom musela doinvestovat z městského rozpočtu. “

Jaké výhody nebo nevýhody vidíte v participativním rozpočtu?

„Tak mezi výhody bych určitě zařadil zapojování obyvatel do rozhodování, co se bude dít s vymezenou částkou městského rozpočtu. Že to není jen o zúčastnění se jednou za 4 roky na volbách, ale mohou ovlivňovat své sousedy a ostatní obyvatele, aby hlasovali pro jejich přihlášený projekt. Další výhodou bych viděl v dlouhodobém zvyšování volební účasti a zájmu na dění ve městě. A žádné nevýhody v PR mě momentálně nenapadají. “